

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 10.-
NORGE 10.-
DANMARK 12.-
INKL. MOMS

OKTOBER 7·86

H M Konungen besöker Stockholmia -86 efter att ha hållit invigningstalet, här förevisad Kungl Myntkabinettets och Svenska Numismatiska Föreningens uppskattade utställning. Ulf Nordlind demonstrerar. Foto Gunnel Jansson, raä.

Fastlandssvenska vikingatidsmynt 168

Två 1700-talsfynd från Öland 172

Sensationella svenska mynt funna på Gotland 175

Stockholmia 86 – En framgång 181

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 23 företag i 11 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfalskningar – Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlströms Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
10394 Sthlm 7, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel
Skolsgatan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Hirsch Mynthandel
Stureplan 4
11435 Stockholm, tel 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel
Hantverkargatan 11
371 35 Karlskrona, tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel
Österlånggatan 15, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5
22222 Lund, tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
10432 Stockholm, tel 08-34 34 23

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel 040-12 99 30

Mynthuset
Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel 08-62 62 61

Norrtälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrtälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolsgatan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 Sthlm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm, tel. 08-11 50 81

Specie Mynthandel HB
Storgatan 19
574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel 08-20 81 20

HB Thörnströms Mynt & Sedlar
Apotekaregatan 8 C
582 27 Linköping, tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-2081 11

R. Uppgrens Mynthandel
Fågelsångsgatan 5, 252 20 Helsingborg
tel 042-11 01 01, 13 67 42

Wallin & Bakos AB
Kungsgatan 4 B 2½ tr, Box 26058
100 41 Sthlm, tel 08-10 00 57, 10 00 58

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Wasagatan 42, 111 42 Stockholm
tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

BORÅS
23–26
okt.

Välkommen
till 10:e

ANTIK-

KONST- OCH SAMLARMÄSSAN MED MYNT OCH FRIMÄRKEN

- Västsveriges största antikmässa
- Postens förstadagsstämpel
- Utställare i tre hallar
- Stor mynt- och frimärksavdelning

ALLA FÖREMÅL TILL SALU!

Torsdag 23 okt. kl. 12–19
Fredag 24 okt. kl. 12–19
Lördag 25 okt. kl. 11–18
Söndag 26 okt. kl. 11–18

boråsmässan ab
Kyrkängsgatan. Vid motorvägen
Tel. 033-10 11 41

ORGAN FÖR
SVENSKA NUMISMATISKA
FÖRENINGEN

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(tisdag-fredag kl 10.00-13.00)
Svensk Numismatisk Tidskrift:

Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

SNT utkommer den 1
i månaderna februari-maj och
september-december
Prenumeration: helår 75:-

ANSVARIG UTGIVARE
Nils-Uno Fornander

REDAKTION

Hans Franzén
Madeleine Greijer
(program, föreningar,
aktuella auktioner)

Torbjörn Sundquist (annonsering)

Manuskriptgranskning

Lars O. Lagerqvist

Redaktionssekreterare:

Margareta Klasén

(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98 (kl 10-13)

Annonspriser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:-
2:a omslagssidan	1 450:-
omslagets 4:e sida	1 800:-
1/1 sida (151×214 mm)	1 200:-
2/3 sida (99×214 mm)	850:-
1/2 sida (151×105 mm)	650:-
1/3 sida (47×214 mm)	450:-
1/4 sida (72×105 mm)	350:-
1/6 sida (47×105 mm)	250:-
1/12 sida (47×50 mm)	150:-

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden

före utgivning

Heloriginalt

manus och gärna skiss.

Sändes till SNT,

adress enl. ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Höstprogrammet 1986

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhammsgatan 50 A (riksantikvarieämbetets lokaler).

Okt	2	Medaljkonsten i Danmark och Norge före skilsmässan 1814. R. Jessen berättar.
	8	Juniorträff. Se separat artikel.
	28	Om att specialsamla mynt med tonvikt på Kristinas kopparettören. Sten Törngren berättar.
Nov	18	Akademierna och medaljkonsten. Tamás Sárkány berättar.
Dec	1-2	Höstauctionen. Historiska museet kl 17.
	10	Den sedvanliga julfesten med tävling, lotteri m m.

**Prenumeration på Nordisk Numismatisk Unions
Medlemsblad**

Om Du är medlem i SNF eller till NNU ansluten förening kan Du prenumerera på denna intressanta, populärt avfattade tidskrift, som innehåller artiklar på danska, norska eller svenska, myntsamlarnytt, recensioner samt auktionslistor från de danska och norska föreningarna (endast medlemmar i till Nordisk Numismatisk Union anslutna föreningar kan lämna anbud). Tidskriften, som redigeras i Köpenhamn, utkommer med 8 nr om året.

För våra medlemmar åtar sig Svenska Numismatiska Föreningen att ordna prenumerationen, för närvarande 45 kr om året. Sätt in beloppet på SNF:s postgiro 15 00 07-3 och skriv "NNU" på talongen.

Om Du vill ha provexemplar ring kansliet 08/67 55 98 (vardagar 10.00-13) eller skriv till Östermalmsgatan 81, 114 50 Stockholm.

SNF:s kansli

har postadress Östermalmsgatan
81, 2 tr ö g, 11450 Stockholm.
Telefontid tisdag-fredag 10-13,
tel 08/67 55 98, besökstid 10.30-
12.30.

**Numismatiska
Institutionen**

Höstseminarierna kommer att äga rum måndagen den 3, 10, 17 och 24 november kl 18.30. Lokal Sandhammsgatan 52 A. Det blir diskussion av valda ämnen inom vikingatidens och medeltidens numismatik, samt genomgång av nyutkommen litteratur. Programmet är ännu ej fastställt i detalj.

Juniorträff

Som meddelats i septembernumret samlar SNF juniorerna till en träff *onsdagen den 8 oktober kl 18.30* på Sandhammsgatan 50 A (Riksantikvarieämbetets lokaler). Du tar dig lätt dit med buss 41. Tag gärna med dig några mynt, som du skulle vilja diskutera eller visa. Du kan också ta med dig någon kompis, även om han/hon inte (ännu) är medlem. Du lite äldre medlem, som känner någon yngre samlare: tala om för honom/henne om denna träff.

Rolf Sjöberg

Det yngsta fastlandssvenska skattfyndet med vikingatidsmynt

Av Kenneth Jonsson

Medan de gotländska (och i viss mån öländska) skattfynden av vikingatidskaraktär går fram en brat bit in på 1100-talet (yngsta på Gotland efter 1140 och på Öland efter 1128), upphör skattfynden betydligt tidigare på fastlandet. Det hittills yngsta daterbara fyndet kan dateras till efter 1079 och hittades redan 1789 vid torpet Glädjen under Venngarn, Sigtuna (S:t Olof sn), Uppland.

Om fyndomständigheterna finns det en noggrann berättelse nedtecknad av prosten Johan Svedelius i Älvdalen tio år efter fyndet eller närmare bestämt den 15 maj 1799:

"1789 den 30 April hittade unga Dal-karlen Anders Ersson ifrån Kåtala by i Elfvedalen ett jordgods på Kongsgården Wennegarns ägor I och en half fjerdingväg ifrån Sigtuna Stad, bestående af 19 markers vikt mässt i större och mindre Silfvermynt samt 3:ne Kedjor och några gutna Silfverkors. Fadern, som vägde fyndet, säger, att 8 marker blivit Sonen frantagne på stället, där de voro inlogerade: de öfrige 11 marker lemnades till Arrendatorn på Kongsgården Herr Ryttmästarn Prinzenskjöld och sedan 3 marker afgått vid hittegodsets rengöring, bekom Anders Ersson för sin del 59 R:d 32 skil. – Vid ett Torp, Glädjen kalladt, arbetade förenämde dräng. Torparen hade bedt honom utvidga sin åker, och under gräfning på en liten högd straxt bredevid åkern fann han, 3 quarter djupt i jorden, följande persedlar: 1:o Trenne särskildt flätade Silfverkedjor om 3 markers vikt, tjocka, som ett finger, den ena 6 quarter och bägge de andra 1 aln långa, men alla 3 smalare åt ändarne. 2:o Fem påsar af mycket groft lärft, nu söndermurknadt, lågo i fyrkant och den största midt uti. Innom dem voro penningarne lindade med grofva Linneklutar, och vikten troddes stiga till 9 marker, dock inberäknade 3:o Sju Silfverstänger, den längsta 1 och ett half quarter, de andra i proportion alt mindre och mindre. 4:o I påsarna förvarades äfven många större och mindre ringar, af hvilka flere hade knappar, som liknade Elfenben, med hol midt igenom, stora som ett 6 markstycke, men helt tunna åt kanterna: Jämte dessa låg en så stor ring, att den kunde omgifva en Hattkull, flätad af mycket grofva Silfvertrådar, omkring 2 mar-

kers vikt. Ett litet Spänne med påsatta löf och deremellan små ringar ungefärligen af 1 lods vikt, några små runda kulor stämplade på 2 sidor emot hvarannan, som vid skafning liknade Guld eller Mässing, förmodeligen det förra slaget, samt ett eller annat gutet Silfverkors, till ett halft fingers längd, funnos jämväl uti påsarne."

Med sin vikt av 4,1 kg är fyndet det största från (det dåtida svenska) fastlandet och som jämförelse kan nämnas, att det största svenska över huvud taget väger drygt 10 kg och kommer från Burge, Lummelunda sn, Gotland. På grund av penningbrist kunde bara en del av fyndet inlösas medan resten (2,4 kg) återsändes till upphittaren. Av det inlösta bestod 1,5 kg av mynt och 0,2 kg av silverföremål. I Kungl Myntkabinettets (KMK) inventarium för 1803 upptas också 1.115 mynt från fyndet, vilket sannolikt är det totala antalet av de mynt som inlöstes. Det finns ingen uppgift på hur många mynt som återsändes, men 313 ex undgick att nedsmältas genom att de köptes av Uppsala Universitets myntkabinett och dessutom finns idag 128 ex på Skokloster. Fyndet har därmed totalt innehållit minst 1.550 mynt, medan sannolikt endast ett mindre antal blev nedsmälta.

De mynt som inlöstes till KMK resp Uppsala har i dag förlorat sin proveniens och den sammanställning av fyndets sammansättning som redovisas här bygger på samtida publicerat (Götlin) och opublicerat (von Engeström) material, medan de tyska mynten i Skokloster är översiktligt publicerade (Hatz) och behandlas därför summariskt här.

Det enda arabiska myntet tillhör den samanidiska dynastin och finns på Skokloster.

Av de tyska mynten kan sammanlagt 137 mynt bestämmas, varav 118 ingår i Skoklostersamlingen, medan 13 är avbildade av von Engeström och 6 beskrivna av Götlin.

1. Trier (S)
- 2–6. Andernach (S)
- 7–8. Namur (S)
9. Lüttich (S)
10. Huy (S)
11. Celles (S)
12. Köln. Kejsar Heinrich II 1014–1024. Häv. 137 (G)
- 13–14. Köln (S)
- 15–16. Remagen (S)
- 17–27. Utrecht (S)
28. Myntort? (Utrecht?). Mynttherre? Dbg 1304 (E)
29. Deventer. Kejsar Heinrich II 1014–1024. Dbg 563 (E)
30. Deventer. Biskop Bernold 1027–1054. Dbg 572 (E)
- 31–38. Deventer (S)
39. Groningen. Biskop Wilhelm de Ponte 1054–1070. Dbg 546 (G)
- 40–45. Groningen (S)
- 46–53. Tiel (S)
54. Zuthpen? Mynttherre? Dbg 1851 (E)
- 55–56. Friesland (S)
- 57–61. Staveren (S)
- 62–63. Bolsward (S)
- 64–66. Leeuwarden (S)
- 67–70. Dokkum (S)
- 71–72. Garrelswear (S)
73. Ostfriesland (S)
- 74–82. Emden (S)
83. Jever. Hertig Ordulf 1059–1071. Dbg 595 (E)
- 84–90. Jever (S)
91. Soest (S)
92. Stade. Greve Lüder Udo I eller Udo II 1034–1057–1082. Dbg 1311 (E)
93. Stade (S)
- 94–96. Bardowick (S)
97. Hildesheim (S)
- 98–101. Goslar (S)
- 102–105. (Goslar) (S)
- 106–108. Erfurt (S)
109. Würzburg. Biskop Bruno 1034–1045. Dbg 864 (E)
- 110–111. Würzburg (S)
- 112–113. Mainz. Kung Heinrich IV 1056–1084. Dbg 796 (E)

109

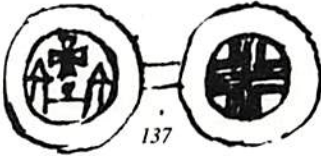
114

115

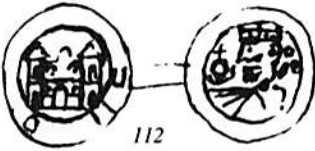
92

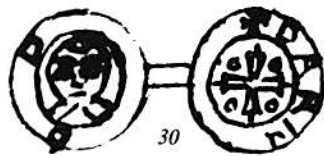
137

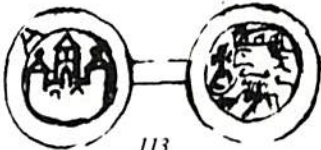
54

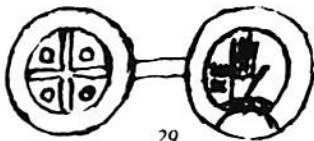
112

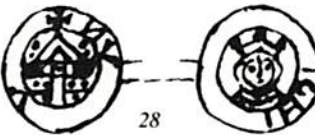
30

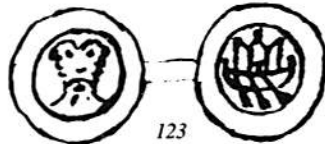
113

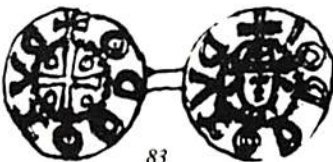
29

28

123

83

Teckningar av tyska mynt ur fyndet från Venngarn. Bland von Engströms manuskript i Kungliga Biblioteket i Stockholm.

114. Mainz. Ärkebiskop Bar- do 1031–1051. Dbg 804/ 805 (E)	
115. Mainz. Ärkebiskop Siegfried 1060–1084. Dbg 812 (E)	
116–120. Mainz (S)	
121–122. Worms (S)	
123. Speyer. Kung/kejsar Heinrich III 1039–1056. Dbg 830 (E)	
124–128. Speyer (S)	
129–132. Strassburg. Kejsar He- inrich II 1014–1024. Dbg 920 (G)	
133. Strassburg (S)	
134. Ulm (S)	
135. Esslingen (S)	
136. Nabburg (S)	
137. Myntort? Mynterre? Dbg 1790 (E)	

Medan ovanstående 137 mynt kan bestämmas i detalj (och varav några i KMK och Uppsala troligen också går att identifiera) finns det även uppgifter som inte medger en närmare bestämning. Så nämner Götlin att det i Uppsala fanns mynt med inskriften Otto Rex och i von Engeströms manuskript finns en översikt av fyndet varav framgår att mynt med inskriften Colon (Köln) vägde 8 lod (115 g), att mynt med huvud och tempel vägde 5 3/4 lod (75 g), att mynt med huvud och utsirning vägde 2 1/2 lod (33 g) samt att mynt med huvud vägde 14 1/2 lod (190 g). Det framgår inte av von Engeströms sammanställning vad de tyska mynten vägde totalt eftersom de flesta delposterna inte är specificerade men maximalt kan de ha utgjort 93 5/8 lod (1.232 g).

Endast ett halvt engelskt mynt är bevarat i Skokloster: Æthelred II, Helmet typ ca 1003–1009, London, Wulf (gar/red/stan/wine). Av de mynt som inköptes till Uppsala var ca 200 engelska, huvudsakligen från Æthelred II (978–1016) och Cnut (1016–1035) samt två från Edward Bekännaren (1042–1066). Samlingen i Uppsala publicerades av Schröder första gången 1825 och om man rensar bort alla mynt som inte var (eller sannolikt var) engelska fördelar de sig på följande typer:

Æthelred II

First Hand ca 979–985	1
Second Hand ca 985–991	2

Crux ca 991–997	19
Long Cross ca 997–1003	43
Helmet ca 1003–1009	14
Last Small Cross ca 1009–1017	36

Cnut

Quatrefoil ca 1017–1023	63
Pointed Helmet ca 1023–1029	24
Short Cross ca 1029–1035	4

Edward Bekännaren

Radiate/Small Cross ca 1044– 1046	1
Short Cross ca 1048–1050	1
	208

En överväldigande majoritet av dessa mynt bör med andra ord ha ingått i fyndet inte minst som kända förvärv till Uppsala före 1825 inskränker sig till 33 mynt (varibland engelska) från Skedinge-Tosterö fyndet 1797. De två mynten från Edward Bekännaren kommer definitivt från Venngarn eftersom Götlin just nämner två från Edward. Enligt Hildebrand fanns även tre ex från Harold I men de är danska – se nedan. Eftersom Schröders förteckning från 1825 endast upptar mynt från den anglo-saxiska perioden är det tänkbart att det även kan ha ingått mynt från den normandiska perioden. I Schröders publikation från 1833 ingår även den normandiska perioden och det är tänkbart att någon eller alla av de fem äldsta där kan ha ingått i fyndet men det är mycket osäkert eftersom det under mellantiden även hade inköpts engelska mynt som säkerligen inte hittats i Sverige. De fem engelska mynten är i alla fall följande:

William I 1066–1087

Profile/Cross Fleury ca 1066–1068, Romney. Wulfmær/Bonnet ca 1068–1070, Lincoln, Gifel

William II 1087–1100

Cross Voided ca 1092–1095, Lincoln. Folcerd Cross Pattée and Fleury ca 1095–1098, London, Thured

Henry I 1100–1135

Pax ca 1104–1107, Salisbury, Osbern

Den sistnämnda ansågs av Dolley som en galvanisk kopia. Med

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd–fred 10–17
tel 0455/813 73

hänsyn till slutmyntet för de tyska mynten (efter 1079) skulle bara de två förstnämnda passa in tidsmässigt, men det är inte alls osannolikt att det bland de tyska ursprungligen fanns yngre mynt än de vi nu känner till eftersom så få är beskrivna eller bevarade. Vad gäller de engelska är det dock mest sannolikt att inga normandiska typer ingick i fyndet.

I von Engeströms sammanställning av de mynt som inlöstes till KMK finns även en post betecknad "Engelska mynten 27 1/2 lod" (362 g) men det är möjligt att även de följande posterna med 35 1/2 lod (467 g) hör hit.

Schröders förteckning från 1825 tar upp följande irländska mynt:

Sihtric 993/4–1042

1–2. Long Cross (Sihtric), Dublin, Færemin

3–4. Long Cross (Æthelred), Dublin, Færemin

Det är mycket troligt att samtliga dessa ex ingick i fyndet och Hildebrand nämner dessutom att det även fanns ex med "Thymn" på åtsidan.

Med så många engelska mynt i fyndet är det naturligt att det även fanns skandinaviska efterpräglingar och i Schröders publikation finns också många med beteckningen barbarisk. Nedanstående sammanställning anger det maximala antalet efterpräglingar (några kan vara engelska):

Æthelred II

1–5. Long Cross
6–7. Small Cross

Cnut

8. Long Cross
9–10. Pointed Helmet

Förebild?

11–25. Typ?

Ett ex med Cnut Pointed Helmet som förebild finns i Skokloster.

De tre ex från Harald som Götlin nämner uppfattades av Hildebrand som engelska från Harold I men de avser i stället danska mynt från Harald Hein 1075–1080. Ytterligare ett mynt från Harald Hein, Roskilde, Hbg 4 finns i Skokloster liksom Sven Estridsen Roskilde, Hbg 43; Hedeby, Hbg 76 (3 ex); korsformer på åt- och fråns. Hbg –.

Till 1000-talets slut och Danmark alternativt Norge kan ett ex i Skokloster dateras med en byggnad resp ett kors.

Ett ensamt norskt mynt ingår i Skokloster och tillhör Olav Kyrre 1066–1093.

En fullständig redovisning av fyndet kommer att publiceras i serien Corpus Nummorum Saeculorum i en av Upplandsdelarna som utkommer om några år.

Litteratur

Dbg: Dannenberg, Hermann: Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit 1–4. Berlin 1876–1905.

Dolley, Michael: The Anglo-Norman coins in the Uppsala University Cabinet. British Numismatic Journal 1968 (XXXVII), s 29–34.

von Engeström, Jakob: Anteckningar i Numismatiken. Manuskript i Kungl Biblioteket, Stockholm.

Götlin, Erik: Dissertatio de initiis monetæ Svevicanæ. Uppsala 1806.

Hatz, Gert: Handel und Verkehr zwischen dem Deutschen Reich und Schweden in der späten Wikingerzeit. Stockholm 1974. Hildebrand, Bror Emil: Anglosachsiska mynt i Svenska Kongl Myntkabinetet, funna i Sveriges jord. Stockholm 1846.

Schröder, Johan Henrik: Numismata Anglo-Saxonica in Nummophylacio Academico Upsaliensi adservata. Uppsala 1825.
–: Numismata Angliæ vetusta in Nummophylacio Academica Upsaliensi adservata. Uppsala 1833.

Münchhausens andlige fader som "numismatiker".

Vid fyrtioåttå års ålder utgav den i exil boende tysken Rudolf Erich Raspe i London 1785 en liten skrift på 45 sidor. Detta arbete hade titeln "Baron Münchhausen's narrative of his marvellous travels and campaigns in Russia".

Raspe föddes i Hannover 1737 som son till en revisor inom gruvindustrin. I hemmet fanns det gott om vetenskapliga arbeten som sonen tidigt tillägnade sig. Rudolf Erich Raspe utbildade sig vid universitetet i Göttingen. Han blev sekreterare vid huvudbiblioteket i Hannover 1767 och utnämndes samtidigt till föreståndare över Fredrik II:s, lantgreve av Hessen-Cassel, privata museum. Detta museum bestod huvudsakligen av mynt och medaljer. Den lilla staden Cassel var mycket lugn och trivsamt. Raspe tjänade kanske inte så mycket som mynt- och medaljvårdare men det var en säker tjänst för en forskningsintresserad yngre begåvning. Ty-

vär började Raspe leva på stor fot samtidigt som han genom sin kritiska läggning fick många ovänner. Det värsta var dock att han började få stora skulder. Kreditorerna började pressa på och till slut såg Raspe endast en utväg – han började sälja gamla mynt och medaljer ur lantgrevens samlingar för att kunna betala sina skulder. Då staden Cassel inte var så stor upptäcktes det ganska snart vad som höll på att ske. 1774 avslöjades det att Raspe under fyra års tid sålt föremål ur de numismatiska samlingarna. Efter att ha förgäves bett om nåd flydde den brottslige. Han anlände till England 1775, trött och utfattig. Efter en rad äventyr fick Raspe till slut anställning hos industrialisten Matthew Boulton. Denne skickade iväg Raspe till Cornwall för att där arbeta som gruvingenjör. Det var under denna tid som Münchhausen skrevs.

Under en kolprospektering i grevskapet Kerry avled Raspe i scharlakansfeber 1793.

Ian Wiséhn

AUKTION 33

INNEHÅLLANDE BL.A.

Ett stort antal sv. Guldmynt.

Ett flertal klippingar

bl.a. 8 Mark Blodsklipping 1568.

1 Mark 1537.

1 ½ Mark 1562. Älvsborg.

¼ Daler 1599, 1600.

2 Mark 1617. 4 Mark 1647.

Riksdaler: 1579, 1643, 1731.

2 Daler. Johan III.

Katalogen erhålles enklast mot
insättning av 25 S. kr på postgiro:
64 33 76-7

HIRSCH MYNTHANDEL

Stureplan 4
114 35 Stockholm
08/11 05 56

Två 1700-talsfynd från Öland, beskrivna av Jacob von Engeström

Av Kenneth Jonsson

Haglunda, Alböke sn.

Detta fynd hittades 1761 av bonden Sven Persson i en åker som sedan urminnes tider kallades för "Penninge-delden." Anders Botin, som sedan 1773 var medlem av Kongl Svenska Vitterhets Akademien, skänkte 22 mynt (2 arabiska, 5 tyska samt 15 engelska) från fyndet till akademien. Det skedde troligen 1787, eftersom Jacob von Engeström läste upp en beskrivning av fyndet vid akademiens sammanträde den 3 april detta år. Det är också okänt hur noggrann denn abeskrivning var, men några närmare uppgifter om mynten i fyndet finns inte publicerade. Bland von Engeströms manuskript i Kungliga Biblioteket i Stockholm finns emellertid en förteckning över nedanstående engelska mynt "fundne på Öland och af Botin lämnade till Witterhets acad."

1

Æthelred II 978–1016 Benediction Hand

1. Tamworth, Leofric. Hd 1875. Utan upprullade bågornament vid handens övre del.

Crux

2. Rochester, Sidwine. Hd 1685/1686.
3. Southwark, Byrhtelm. Hd 1831.

Long Cross

4. Gloucester, Leofsig. Hd 596.
5. Hereford, Dilion, Hd 687.
6. London, Edwine. Hd 1298.
7. Rochester, Eadwerd. Hd 1668.
8. Stamford, Cristin. Hd 1758.
9. Myntort? von Engeström anger inskriften som "... ONLATS ... vilket tyder på att den var otydlig och svåräst.

Last Small Cross

10. Lincoln, Othgrim. Hd 953.

Cnut 1016–1035

Quatrefoil

11. Oxford, Sibwine. Hd 1119.
12. Shaftesbury, Lufa. Hd 1141.
13. Taunton, Edrig. Hd 1247.
14. York, Elfstan. Hd 183.

Pointed Helmet

15. York, Æthelwine. Hd 139.

Flera av exemplaren är troligen identiska med mynten i Hildebrandsamlingen. Det här avbildade är det definitiva, eftersom det förutom detta ex endast är känt i ytterligare ett ex från ett yngre fynd. Någon förteckning över de arabiska och tyska mynten verkar tyvärr inte ha gjorts. Det är också osäkert om de mynt som skänktes till akademien utgjorde hela fyndet, men med tanke på namnet på åkern och hur lång tid det gick mellan att fyndet gjordes och att mynten skänktes utgör de sannolikt endast en mindre del av den ursprungliga skatten. Med ledning av de beskrivna engelska mynten kan skattens nedläggningstid sätas till efter ca 1023.

Klinta, Köping sn.

Bland von Engeströms manuskript i KB finns även en förteckning över "20 st pgr fundne på Öland 1779." Detta år rapporterades två fynd från Öland i ett brev från landshövdingen Rappe den 1 mars:

- a) Skatt funnen av klockaren Lars Olsson i Gröndal den 15 februari under en stor sten i ett stenröse vid Klinta by, Köping sn, drygt 250 m nordost om kyrkan. Den bestod av mynt och silverföremål med en sammanlagd vikt av ca 1.963 g.
- b) Skatt hittad av bonden Nils Jansson i Övre Vannborga by, Köping sn, den 11 februari under en uppbruten sten drygt 200 m öster om byn. Den utgjordes av mynt som tillsammans vägde ca 599 g.

Dessvärre behandlades fynden sedan tillsammans. Ca 697 g bestående av anglosaxiska, tyska och andra utländska mynt samt silverföremål inlöstes, medan ca 1.868 g bestående av mynt som var dels sönderbrutna, dels utnötta och oläsliga, samt dels likalydande med de inlösta, återsändes till upphittarna. Av 101 granskade arabiska mynt var 84 samanidiska.

Dessa två fynd har dessutom ibland blandats ihop med ett år 1775 gjordt fynd av 2 arabiska mynt samt smyckesilver som hittades av bönderna Daniel Olofsson och Anders Nilsson, när de bröt sten för att göra gatan öster om Klinta by, Köping sn, lättare farbar.

De mynt som von Engeström beskriver är följande och antalet uppgår faktiskt till 21:

TYSKLAND

Trier

1. Ärkebiskop Poppo 1016–1047. Dbg 466.

Remagen

2. Mynterre? Dbg 430.

Mainz

3. Ärkebiskop Lupold 1051–1059. Dbg 807.

ENGLAND

Harald I 1035–1040

Jewel Cross

4. Exeter, Edmær. Hd 127.
5. Stamford, Lefedei. Hd 897.

2

Harthaknut 1035–1038

Jewel Cross

6. Chichester, Leofwine. Hd 18.

Edward Bekännaren 1042–1066

Radiate Small Cross

7. Winchester, Ifinc. Hd 783.

Regent?

8-11. "gamla engelska til widare utredning."

DANMARK

Sven Estridsen 1047-1075

12-18. Lund. Förvirrade inskrifter. Hbg 6.

19. Lund. Irleft. Hbg 12.

LAND?

20-21. "2 st särdeles mynt till widare utredning."

Slutmynten ligger väl samlade med 1051-1059 för de tyska, ca 1044-1046 för de engelska samt 1047-1075 för de danska. Det avbildade myntet är sannolikt unikt och måste därför vara det av von Engeström beskrivna exemplaret. Frågan är nu om dessa mynt kommer från det ena eller båda fynden från Köpingstrakten och är det möjligt att rekonstruera innehållet i fynden med ledning av kända fakta? Man kan då konstatera, att de arabiska mynten samt de västerländska som von Engeström beskriver knappast kan tillhöra ett och samma fynd, eftersom skattfynd från 1050-talet inte innehåller så många arabiska mynt. Det är därför uppenbart att Köpingsfynden bestod dels av en skatt med sannolikt enbart arabiska mynt nedlagd på 900-talet samt en skatt med sannolikt enbart västerländska mynt nedlagd efter 1051. För att kunna bedöma var det ena resp det andra fyndet hittades får man utgå från beskrivningen av det av allt att döma mycket stora antalet mynt som återsändes till upphittarna som tyder på att det huvudsakligen var fråga om tyska mynt. Slutsatsen blir då att skatten från Klinta bestod av totalt minst 1.000 mynt, framför allt tyska men sannolikt även ett par hundra engelska, eftersom Æthelred II och Cnut saknas bland de mynt som löstes in. Riksantikvarien Adlerbeth har knappast gjort sig känd som numismatiker och det är därför logiskt att de yngre mynten i fyndet blev inlösta eftersom samlingarna tidigare bara bestod av ett litet antal av dessa, medan de äldre från Æthelred II och Cnut var riktigt representerade och därför inte löstes in trots att de bör ha utgjort den helt övervägande delen av de

engelska mynten. Dessutom fanns säkerligen bl a fler danska mynt. Nedläggningstiden låg efter 1051.

Skatten från Övre Vannborga som var betydligt mindre har då bestått av minst 101 (och högst ca 200) arabiska mynt varav 84 var präglade under den samantidiska dynastien. Nedläggningstiden har infallit under 900-talet.

Förutom von Engeström bygger denna rekonstruktion på uppgifter i Schück samt Stenberger.

Litteratur:

Dbg - H. Dannenberg, Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit 1-4. Berlin 1876-1905.

Hd - B.E. Hildebrand, Anglosachsiska mynt i Svenska Kongliga Myntkabinettet funna i Sveriges jord. Stockholm 1881.

Schück - H. Schück, Kgl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Dess förhistoria och historia, VI. Stockholm 1943.

Stenberger - M. Stenberger, Öland under äldre järnåldern. Stockholm 1933.

Upprop rörande privatbankernas sedlar

Vid Kungl Myntkabinettet i Stockholm pågår sedan en tid ett specialarbete rörande Sveriges privatbankers sedlar. Forskningen gäller Sveriges samtliga 31 enskilda banker och 22 filialbanker. Som utgångspunkt har vi använt A. Platbärzdis arbete "Sveriges sedlar", del III, De enskilda bankernas sedlar 1831-1902, Lund 1965. Till vårt förfogande har vi förutom Kungl Myntkabinettets egna samlingar (i vilka ingår Bankmuseet, som ägdes av Svenska Handelsbanken) även deponitioner från Riksbanken och Kungliga Biblioteket. Trots tillgången till dessa förnämliga samlingar saknas ett antal sedlar. Av dessa finns det säkerligen en del sedlar i privata samlingar, men det är även möjligt att somliga sedlar, som förtecknats av Platbärzdis, aldrig existerat annat än som förslag på papperet. Nedan förtecknas de sedlar, som vi för närvarande saknar i för-

hoppningen om att någon i läsekretsen äger eller har kännedom om någon/några av dessa.

Upplysningar kan skickas till Ian Wiséhn, Kungl Myntkabinettet, Box 5405, 114 84 Stockholm, Telefon: 08/783 94 63.

Privatbanksedlar

Bohusläns Enskilda Bank
10 kronor 1879

Christinehamns Enskilda Bank
10 kronor 1876

Gefleborgs Enskilda Bank
500 riksdaler riksmünt 1866

Göteborgs Enskilda Bank
100 riksdaler riksmünt 1858
10 riksdaler riksmünt 1866
500 riksdaler riksmünt 1868
100 riksdaler riksmünt 1868
50 riksdaler riksmünt 1868
100 riksdaler riksmünt 1873
50 riksdaler riksmünt 1873
10 kronor 1894

Hernösands Enskilda Bank
5 kronor 1880

Kalmar Enskilda Bank
100 kronor 1897
10 kronor 1898

Malmö Enskilda Bank
100 riksdaler riksmünt 1865

Mälardalens Enskilda Bank
50 riksdaler banco 1847
500 riksdaler riksmünt 1867
10 riksdaler riksmünt 1867
5 riksdaler riksmünt 1867

Norrköpings Enskilda Bank
5 riksdaler riksmünt 1865

Enskilda Banken i Örebro
50 riksdaler riksmünt 1867
10 kronor 1893

Skånska Privatbanken
5 riksdaler banco 183?
100 riksdaler banco 1847
25 riksdaler banco 1847
1000 kronor 1876

Smålands Privatbank
50 riksdaler banco 1837
2 riksdaler banco 1847

Stockholms Enskilda Bank
100 riksdaler riksmünt 1872

Kopparbergs Enskilda Bank
50 riksdaler banco 1848
100 riksdaler riksmünt 1858

Sundsvalls Enskilda Bank
100 riksdaler riksmünt 1865
50 kronor 1897
10 kronor 1898
100 kronor 1902
10 kronor 1902

Södermanlands Enskilda Bank
10 kronor 1882
100 kronor 1897

Uplands Enskilda Bank
10 kronor 1874

Wadstena Enskilda Bank
100 riksdaler riksmünt 1867
50 riksdaler riksmünt 1867

Wermlands Provincialbank
10 riksdaler 18.. (vit sedel)
50 riksdaler banco 184. (grön sedel)
6 2/3 riksdaler banco 184. (grön sedel)

Westerbottens Enskilda Bank
100 kronor 1876

Östgöta Enskilda Bank
100 riksdaler banco 18..

Se bild och text här intill.

Vådan av att svälja kopparmynt m m

Vid läsning av äldre vetenskapliga arbeten kommer man ibland på uppgifter som har en numismatisk anknytning. I Vetenskapsakademiens Handlingar för 1782 finns en insändare med rubriken: *Berättelse om en Man, som nedsvälgt en hop koppar-slantar m m. Insänd af Prov. Med. Doct. BJÖRN-LUND, som varit åsyna vittne til denna händelse.* Artikelnen har dock signerats av Jacob Utter. Det berättas här om "en för liderlighet och öfverdåd afskedad Dragon" som i Eura socken i Björneborgs län i mars 1780 svalde 6 till 9 daler k.m. i två styvers slantar, en fällskaftskniv, ett eldstål och en flinta. "Flintan och några slantar afgingo inom några dagar per excrementa" medan det övriga fanns kvar i den f.d. dragonens mage fram till oktober samma år. När han lutade sig framåt och man röde med handen på hans mage, skvallrade föremålen ljudligt, liksom då han vände sig tvärt. Utter skriver med viss medkänsla "af sådan onaturlig spis mådde han ganska illa".

Dragonen ansåg att kopparärgen höll på att förkväva honom, något som han försökte avhjälpa genom ständigt ätande av mjölgrot och välling. Som en ytterligare följd kunde han inte utföra något arbete, då kopparslantarna tyngde för mycket i magen och vid all rörelse gnagde och slet. Detta gjorde att den f.d. dragonen mest låg till sängs, och då det gjorde ont på ena sidan vände han sig på den andra osv. Han följde allas goda råd för en snar bättring men inget hjälpte. Provincial-Medicus Björnlund försökte bistå men dragonen hade "föraktat medlen, då första dosis ej hulptit honom". Efter ca 6 månader kom det mesta ut på naturliga vägar eller som Utter skriver "genom kroppens naturliga drift". Mynten kom ut helt blanka, "benen på knifskafet förträrde, men bettet samt med hvad järn var i skafet och eldstålet, skrofliga". Orsaken varför den f.d. dragonen svalde ovan nämnda föremål finns tyvärr ej med i Jacob Utters lilla artikel.

forts s 183

Ian Wiséhn

Filialbankens i Christianstad assignation (check) år 1854 på 100 riksdaler banco att utbetalas från dess konto i Riksbanken, Stockholm. (Makulerad.)

Filialbankerna var privata banker med en liten omsättning jämfört med de enskilda bankernas, men de hade fonder i Riksbanken och betalade sina kunder, t ex vid län, med sådana assignationer på 100, 500 och 1.000 riksdaler. Assignationerna kom att cirkulera på orten som betalningsmedel.

Den första av de 22 filialbankerna bildades i Gävle år 1852, den sista Filialbanken i Sundsvall, upphörde 1875.

De gick skiftande öden till mötes, flera av dem gav upphov till nya enskilda banker med större omsättning och en sedelutgivning som var behändigare för allmänheten genom en lägsta nominal på 5 riksdaler (kronor).

Assignationsblanketterna tillhandahölls av Riksbanken. Bilden visar en typisk bancoassignation. Vid övergången till riksmüntvaluta år 1855 införde Riksbanken en annan typ av sedel. Dessa sedeltyper – som även har väsentliga typskillnader inom samma period – har aldrig redovisats fullständigt.

Vårt upprop inkluderar alla filialbankassignationer som kan finnas i allmänna eller privata samlingar.

Foto L. Wallén

Sensationella svenska mynt i nya skattfynd från Gotland

Av Kenneth Jonsson och Major Östergren

Den 3 augusti gick jordbrukaren vid Glammunds gård, Akebäck sn, Gotland, ut till en av sina åkrar för att se om det var tillräckligt fuktigt i marken för att höstså. En bit ut i åkern började han då hitta flera mynt som låg i ytan och han förstod att det var en myntskatt som hade blivit upplöjd. De antikvariska myndigheterna kontaktades och en undersökning inleddes av Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar (RAGU). Det visade sig då att det fanns ytterligare en skatt 13 m. från den först upptäckta! Båda fyndplatserna grävdes ut under tre veckor. Vid platsen för den första skatten (Glammunds I) fanns endast ett fåtal mynt kvar i den ursprungliga skattgömmen. Däremot fanns det betydligt mer kvar i själva skattgömmen för det senare fyndet (Glammunds II). Vid en röntgenundersökning av den senare (som kapslades in i gips för att grävas ut senare) visade det sig att den innehöll två armringar förutom den arming och de mynt som var synliga redan innan. Båda skatterna har förmodligen ursprungligen legat i askar av trä eller näver.

Åkern har under senare år vid några tillfällen plöjts extra djupt och det är orsaken till att skatterna inte har kommit fram tidigare. Glammunds I plöjdes säkerligen första gången upp för flera år sedan, medan Glammunds II kan ha plöjts upp så sent som i år.

På fyndplatserna hittades även boplatser rester såsom härdar, men inga rester på syllram. Eventuella rester har plöjts bort eftersom de ligger relativt grunt. Vidare hittades bränd lera, ben, keramik, bronsfragment, kammar, pärlor och en sländtrissa. Den nuvarande gården ligger emellertid långt bort vid kyrkan och flytningen har kanske skett i samband med att kyrkan byggdes. 200 m från fyndplatserna gick på 1600-talet den gamla vägen mellan Akebäck och Roma.

Den större skatten, som hittades först (Glammunds I) består av 1014 ex. varav de 776 som hittades den första veckan är preliminärt bestämda och det yngsta myntet

(slutmyntet) som hittills har påträffats är präglad tidigast 1044. Det är engelskt från Edward Bekännaren, Radiate Small Cross typ ca 1044–1046. Det hittills yngsta tyska är från kung Henrik III 1039–1046. Däremot saknas helt de annars så vanliga danska mynten från Sven Estridsen 1047–1075 med bysantinsk utformning, vilket är betydelsefullt för skattens datering. De 776 myntens fördelning på länder är följande:

Kalifatet	22	(2,8%)
Bysantiska riket	1	(0,1%)
Tyskland	591	(76,2%)
Italien	2	(0,3%)
England	135	(17,4%)
Irland	3	(0,4%)
Skandinavien	15	(1,9%)
Danmark	7	(0,9%)
S:a	776	

Som framgår är de tyska mynten helt dominerande, men det är förvånande att böhmiska mynt helt saknas. De arabiska mynten är däremot ovanligt många, men består nästan uteslutande av fragment. Även i skatten som helhet finns det många fragment eller mer än 10%. Dessutom ingår 20 bitsilverföremål.

Den mindre skatten (Glammunds II) består av 537 ex. vartill kommer uppskattningsvis 25–50 ex. i skattgömmen som ännu inte är utgrävd. Av dessa är de 322 som hittades den första veckan preliminärt bestämda. Slutmyntet är här 1023 (England, Cnut, Pointed Helmet typ ca 1023–1029), men det är sannolikt att de tyska mynten här kommer att gå till 1024 (kung Konrad II 1024–1027) när de kan finbestämmas i lugn och ro. De 322 mynten kommer från följande länder:

Kalifatet	4	(1,2%)
Bysantiska riket	1	(0,3%)
Tyskland	209	(64,9%)
Böhmen	4	(1,2%)
England	90	(28,0%)
Irland	4	(1,2%)
Skandinavien	7	(2,2%)
Sverige	3	(1,0%)
S:a	322	

De tyska mynten domineras kraftigt av mynt från Köln, (Goslar) och Mainz, men deras andel av hela skatten är lägre än i Glam-

munds I. Det hänger samman med att myntimporten från England börjar minska tidigare än från Tyskland. Andelen fragment är låg i denna skatt.

Av de tre svenska mynten från Olof Skötkonung 994–1022 och präglade i Sigtuna är inte mindre än två sensationella. En är av Crux-typen (LL 7) men ensidig (åtsidan), vilket tidigare inte är känt över huvud taget från hans myntning. Ett ex. på fyrkantig plants består dels av fransidan till en barbariserad Long Cross (med punktering i korsvinklarna) som är stampkopplad till Olofs reguljära mynt (LL 28a), dels av ytterligare en fransida men denna gång av Small Cross-typ och med en stamp som tidigare inte har kunnat knytas till Olofs myntning. Den nya stampkopplingen kommer säkert att medföra att ytterligare stamper kan kopplas till Olofs sena myntning då de reguljära, läsliga inskrifterna har ersatts med barbariserade inskrifter. Den tredje av Olofs mynt i skatten är av Crux-typen och myntmästaren Godwine och tidigare känd i ett större antal ex.

De vikingatida myntfynden från Sverige är för närvarande under publicering i serien Corpus Nummorum Saeculorum IX–XI och det är lustigt att när den första Gotlandsvolymen kom ut 1975 fanns det inte ett enda känt skattfynd från Akebäck sn och nu finns det alltså två. En närmare beskrivning av de två nya fynden hoppas vi kunna publicera separat.

SPECIE MYNTHANDEL HB

Köper o säljer
Mynt • Sedlar • Medaljer

*Spec. Äldre svenska kopparmynt.
Sedlar före 1900.
Kommisionsuppdrag – Auktioner.*

Storgatan 19, Box 69
574 01 VETLANDA
Tel 0383/153 01

Försäljningen av den kungliga egyptiska myntsamlingen

Samlare och mynthandlare från hela världen samlades i Kairo i slutet av februari 1954 för att delta i en av de mest sensationella myntauktioner som någonsin ägt rum. Auktionen gällde den största egyptiske kungen Faruks (regerade 1936–1952) samlingar.

Londonfirman Sotheby & Co fick uppdraget att sälja allt utom frimärkssamlingen (som såldes genom H.R. Harmer Ltd i London). Sotheby lät trycka en katalog med titeln: *The Palace Collections of Egypt*. Auktionen hölls i Koubbeh-palatset i Kairo där Faruk tidigare hade bott.

De enda jämförelser som är möjliga att göra är försäljningen av den brittiska kungliga Whitehall-samlingen under Cromwells styre och splittrandet av samlingen i Versailles 1793.

Myntsamlingen var världsmåttande utan någon specialisering. Det fanns inte heller någon tanke på att samla mynt efter estetiska ideer eller en vilja att fördjupa kunskaperna kring äldre historia. Kungen ägnade sig i stället åt den enklaste formen av samlande – han samlade huvudsakligen mynt från 1800- och 1900-talen. Stora amerikanska (tex W.H. Woodin, H.B. Earle och överste Greens samlingar) och europeiska (de franska mynten kom huvudsakligen från greve Ferraris myntkabinett) myntsamlingar inköptes av Faruk i en rasande takt. Naturligtvis ingick mängder av rariteter och provmynt från världens alla hörn.

I Faruks palatssamling ingick 165 mynt och medaljer av platina, ca 8 500 av guld, nästan 38 000 av silver och brons samt ca 33 000 sedlar.

Samlingen av 1800- och 1900-talsmynt var den mest kompletta som någonsin skapats; så var tex USA nästan helt komplett och såldes under auktionen i årsset.

Av de många sällsynta mynten i Faruks samling kan här endast ges ett fåtal exempel: Polen, 100 dukater 1621, England, provmyntet en crown in guld från 1662. Storbritan-

Kung Faruk året efter avsättningen, dvs 1953. Han besöker Quirinalen för att tacka för visad gästfrihet. Hans dotter signerar gästboken. Foto Keystone. © Svenskt Pressfoto.

nien, 1 penny i guld och ett £5 mynt från 1820 präglat i silver. Varken förr eller senare hade så många platinamynt utbudits. Trots ett från kungens sida bristande intresse för riktigt gamla mynt, ägde han en del antika mynt. Att guldbarrer högligen intresserade Faruk framgår av hans betydande samling av brasilianska från 1800-talet.

Förutom de numismatiska samlingarna såldes enorma mängder guld- och silverföremål, frimärken, juveler, klockor, franska pappersvikter, tändsticksetiketter, pornografica m.m., m.m.

Till auktionen reste världens främsta samlare och handlare. Alla hotell var sedan länge fullbokade. Från Sverige kom ett par köpare. En av dem var J. Pedersen från Borås, som senare erbjöd mynt-

handlare i Sverige mynt från auktionen i sin katalog nr 11, där han även ger en livfull beskrivning av svårigheterna att ur Egypten utföra det inropade materialet.

Vid visningen var säkerhetsbestämmelserna rigorösa. Mynten låg i låsta montrar försedda med sigill. Vid varje monter fanns en ansvarig tjänsteman och två assistenter. Otaliga falska mynt fanns insprängda i den utbudna samlingen, vilket tvingade köparna till noggranna studier av mynten för att undvika kostsamma misstag. Flera av köparna (som själva var mynthandlare) kände igen mynt som sålts i toppkvalitet till Faruk direkt efter andra världskriget men nu, nio år senare, var samma mynt i dåligt skick.

De fyra första numren drogs tillbaka; enligt ett rykte som cirkule-

rade i Kairo var det statschefen själv, general Naguib, som behöll dem för "en egyptisk privatsamlares" räkning. Annars inropades de första numren av de brittiska handlarna David Spink och Fred Baldwin, som tog chansen att fylla på affärslagren efter femton års ekonomiska restriktioner i samband med andra världskriget.

Efter auktionens slut råkade många av köparna ut för byråkratiskt krångel. En del tvingades kämpa i en vecka för att komma ut ur landet med det som köptes.

Under sommaren 1954 kunde man i amerikanska numismatiska tidskrifter läsa annonser med erbjudanden från Faruks samlingar, t ex denna, införd i *The Numismatist* 1954, nr 2, sid. 155, från Numismatic Gallery i Beverly Hills i Kalifornien: *Many have written to us for a specimen from the King Farouk Collection. They indicate their preferences and how much they would like to spend. You can do the same. Add a "Farouk Coin" to your collection, and you add the lustre of a pedigreed coin.*

Den egyptiska regeringen begick väl egentligen inte något större kulturbrott genom att konfiskera och splittra den kungliga samlingen. Inriktningen på kungens samlande, dvs moderna ovanliga mynt utan tanke på konstnärliga eller historiska värden, speglar endast glädjen att samla mynt i ädla metaller.

Faruk som personlighet och hans samling kan inte jämföras med andra kungliga samlare som t ex Kristina av Sverige, Viktor Emanuel III av Italien, Ludvig XIV av Frankrike, Christian VIII av Danmark och deras samlingar som tydligt vittnar om ett historiskt intresse och en känsla för konstnärlig kvalitet.

Inkomsterna från försäljningen hjälpte till att förbättra Egyptens ansträngda finanser.

Ian Wiséhn

Myntverkets leveransplikt upphör

Sedan 1746 har myntverket haft skyldigheten att till kungl myntkabinettet lämna exemplar av sin produktion av mynt och medaljer. Bestämmelserna om leveransplikt – som ursprungligen även gällde exemplar till riksbanken fram till att deras samlingar 1942 deponerades i myntkabinettet – har sitt ursprung i en tid, då dåvarande kongl myntet var landets enda producent av mynt och medaljer och staten huvudsakligen den enda utgivaren av mynt och medaljer. (På samma sätt förelåg skyldighet sedan 1786 att alla medaljinskrifter skulle granskas av vitterhetssakademien.)

I förordningen med instruktion för myntverket (SFS 1979:741 §3) föreskrevs bl a att verket till myntkabinettet skall lämna dels två exemplar av mynt som präglas under ett år och dels två exemplar av varje ny typ av medalj. Riksdagen beslutade den 11 december 1985 att mynt- och medaljtillverkningen från 1 juli 1986 skall bedrivas i aktiebolagsform under riksbanken. Instruktionen för myntverket upphävs.

Kungl myntkabinettet, statens museum för mynt-, medalj- och penninghistoria, har i en skrivelse den 18 november 1985 till regeringen framhållit att leveranserna från myntverket är av

Nederländska myntkabinettet flyttar

Het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Stenen, motsvarigheten till vårt svenska Kungl Myntkabinett, har lämnat Haag och fått lämpligare lokaler. Sedan i somras är adressen Rapenburg 28, Postboks 11028, NL-2301 EA Leiden. Detta som en underrättelse för de läsare, som är så energiska att de besöker utländska myntkabinett under sina resor.

LLT

väsentlig betydelse för att vårt kulturarv skall kunna dokumenteras för framtiden. Leveranserna bör enligt myntkabinettet inte upphöra när myntverkets organisationsform ändras. Vidare underströk myntkabinettet att mynt- och medaljstämplarna är originalverk av ofta framstående konstnärer och äger stort kulturhistoriskt värde och att det är viktigt att de överlämnas till myntkabinettet då de inte längre behövs för produktionen. Myntkabinettet har även påmint om att övriga tillverkare av medaljer i Sverige, främst AB Sporrang, Norrtälje, frivilligt överlämnar exemplar ur sin produktion av medaljer utan konstnad för myntkabinettet.

I regeringens beslut den 11 juni 1986 (FiD 11:15, dnr 4789/85) anförts att förutom myntkabinettet har myntverket och fullmäktige i Sveriges Riksbank avgett yttrande i ärendet. Fullmäktige har därvid åtagit sig att tillse att stamplar som inte längre behövs för prägling av mynt och medaljer överlämnas till myntkabinettet. Vidare har fullmäktige i Sveriges Riksbank förklarat sig beredda att svara för att myntkabinettet erhåller exemplar av de mynt och medaljer som tillverkas av aktiebolag ägt av riksbanken.

I likhet med myntkabinettet anser regeringen att det är av stort värde att mynt och medaljer som tillverkas här i landet och de stamplar som används vid medaljpräglningen bevaras för framtiden av myntkabinettet. Mot bakgrund av de åtaganden som gjorts av fullmäktige i riksbanken och den ordning som nu tillämpas av privata tillverkare, utgår regeringen från att mynt, medaljer och medaljstamplar i huvudsak enligt hittills tillämpad praxis utan kostnad kommer att överlämnas till myntkabinettet. Det saknas därför anledning att nu föreslå att medaljtillverkare skall åläggas att lämna pliktexemplar till myntkabinettet.

Regeringen vidtog således ingen åtgärd med anledning av myntkabinettets framställning utan nöjer sig med fullmäktiges i Sveriges Riksbank åtagande att fortsätta leveransen av mynt och medaljer från myntverket som tidigare. Även mynt- och medaljstämplarna skall överlämnas då de inte längre används i produktionen. Regeringen ämnar inte vidta åtgärder så länge privata tillverkare av medaljer överlämnar exemplar ur sin produktion på samma villkor som myntverket.

Sammanfattningsvis kan man säga att myntverkets lagstadgade skyldighet att leverera mynt och medaljer till myntkabinettet upphör den 1 juli 1986; samtidigt utfäster sig fullmäktige i Sveriges Riksbank att fortsätta leveransen på samma sätt som tidigare.

TS

**SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS
MEDLEMSNÅL
kan rekvireras från kansliet!
Pris: 20 kr + porto**

DEBATT

Til Svenska Numismatiska Föreningen

For et par år siden viste Svenska numismatiska Föreningen mig den hæder at udnævne mig til korresponderende medlem, og jeg føler i dag trang til at benytte mig af dette privilegium for at kommentere en aktuel sag. Forhåbentlig er det ikke for anmassende, at jeg som udlænding kommenterer en ny svensk lov. Det drejer sig om ændring i lov om rigets mønt, 27. febr. 1986 (SFS 1986-90), aftrykt i *Svensk Numismatisk Tidskrift* 4/5, maj 1986, s. 130-131.

Det der falder mig for brystet er, at det fra 1. juli ikke er møntdirektørens, men riksbankchefens monogram, der skal findes på mønten og dermed også garantere, at alt er i orden.

Mig bekendt har det *altid* været den direkte ansvarlige: møntmester eller møntdirektør, der har haft sit mærke eller initial på mønterne. Som bekendt var møntmesterens mærke i tidligere tid langt fra noget tomt symbol, der var ikke helt sjældent grund til påtåle og det kunne for den pågældende ansvarlige få ganske alvorlige konsekvenser, i hvert fald af økonomisk art, men undertiden også i form af fængsel eller det der var værre.

Man kan naturligtvis sige, at det er lidt sandsynligt, at nogen vil lave svig med møntmetallerne kobber og nikkel og således skandalisere selve riksbankchefen. I visse situationer, f.eks. under 2. verdenskrig, var kobber og nikkel meget efterspurgt og man kunne sikkert sagtens forestille sig allehånde transaktioner med disse krigsvigtige metaller.

Desuden præger Sverige jo jævnlig sølv mønter. Her er i det mindste en teoretisk mulighed for uhæderlighed. Mens møntdirektøren, der tidligere med sin signatur stod inde for lødigheden, vel kunne formodes personlig at være til stede under prægningen og i øvrigt med god grund kunne antages at følge hele fabriktionsprocessen på det nøjeste, kan det samme vel

ikke siges om riksbankchefen? Tænk, at denne travlt optagne mand skal løbe en sådan risiko!

Med ovenstående vil jeg naturligvis på ingen måde antyde, at der i Sverige skulle være nogen særlig risiko for uhæderlighed på Mynten. Men mit ærinde er at benytte lejligheden til at fremhæve, at man ikke uden videre bør love om på århundredgamle sædvaner og traditioner indenfor møntvæsenet. De forhold der gjorde det velmotiveret at anbringe møntmesterens/møntdirektørens initialer på mønter er trods alle omskiftelser de samme i dag, som for 100, 200 eller 400 år siden. Det er den direkte ansvarlige der bedst er i stand til at garantere for at mønten er hvad den giver sig ud for at være. Det er ikke den allerøverste embedsmand eller minister, som nok skulle have sig frabedt at garantere noget han ikke personlig kunne stå inde for.

Det kan for en ordens skyld nævnes, at Den kgl. Mønt i Danmark er lagt under Nationalbanken, men at det er en speciel embedsmand, der er ansvarlig for Mønten. Det "R", som står på de danske mønter fra de senere år, er initial for civilingeniør Niels Nørregaard Rasmussen. Mig bekendt er forholdet ganske det samme i Norge. Den kgl. Mynt hører under Norges Bank, men har en speciel direktør, for tiden direktør Kolberg. Det er hans "K", som kan findes på de norske mønter. Jeg vil håbe, at det ikke vil vare for mange år inden vi igen kan finde den for møntproduktionen umiddelbart ansvarlige embedsmands initial på de svenske mønter.

Med venlig hilsen

Jørgen Steen Jensen
Den kgl. Mønt- og Medallesamling

Arkeologiska Institutionen Stockholms Universitet

Kenneth Jonsson:
Den sena anglosaxiska myntreformen. Seminarium.
Frescati, D-huset, rum 220, onsdagen den 20 okt. kl 18.-20.

Från biblioteket

1) Den holländska tidskriften *De Beeldenaar* har alltid något särskilt intressant i sitt numismatiska innehåll. September-oktobernumret 1985 har en artikel om holländska ostindiska kompaniets mynt och medaljer och dess november-december-nummer en om medaljer över danske kungasonen, generalissimus Ulrik Frederik Gyldenløve.

2) Den ofta omnämnda *Numismatisches Nachrichten Blatt* har i marsnumret 1986 den aktuella artikeln "Medaillen auf den Halley-schen Kometen".

3) Dansk Numismatisk Forenings tidskrift *Numismatisk Rapport* har gjort nr 2/1985 till en jubileumsskrift. Det förnäma innehållet är främst koncentrerat till det symposium, som den 100-årsfirande föreningen anordnade som ett led i förlustelserna. Följande intressanta och rikt illustrerade föredrag är avtryckta i tidskriftsnumret:

J. Sahle: Gränske möntporträtter, P. Høeg Albrethsen: Romerske porträttmönter,

I. Hammarberg - G. Rispling: Graffiti: Runor och tecken på kufiska mynt funna i Sverige,

K. Bendixen: Danske middelaldermønter med kristne motiver, K. Grønder-Hansen: Mønter og overtro,

J. Meyer: Forsøg på en inddeling af privatmønter fra Danmark,

A. Kromann: De store, nye fund af romerske mønter fra Smøringegård, Gudme og Illerup,

F. Grandt-Nielsen: "Matadorpenge" Lokale småpengesedler fra Napoleonskrigenes tid,

P. Flensburg: Europæiske møntunioner i midten af 1800-tallet.

Alltså mycket att läsa och lära av! Vårt kansli kan ännu inte erbjuda en bekväm omgivning för studier, men glöm inte vad som tänktes, som skapades i våra universitets- och katedralskolestäder av gångna seklers kunskapsörstande människor under torftiga förhållanden. Kom ändå, läs och lär!

N U F

MEDALJNYTT

Foto Bengt A. Lundberg, Raåshmm.

Minnespenning över Sven Lidman

Svenska Akademiens minnespenning för år 1985 begåvas författaren, predikanten Sven Lidman.

Carl Hindrik Sven Rudolphsson Lidman föddes Karlskrona den 30 juni 1882. 1889 avled fadern. Modern och hennes två barn flyttade snart från Helsingborg till Stockholm. Här växte unge Lidman upp under torftiga förhållanden. Vid fyllda nitton år avlade han jur.-fil. kand examen i Uppsala. 1903 blev han reservunderlöjtnant. Som lyriker kom Lidman att väcka uppmärksamhet med starkt erotiska diktsamlingar som "Pasiphæ" (1904) m.fl. Senare utkom prosa-romanen "Thure Gabriel Silfverstååhl" (1910), "Köpmän och krigare" (1911), givande uttryck för chauvinistiskt patos, moralisk heroism och inblickar i svensk-judisk finansvärld i Stockholm. Den dramatiska, stora omvälvningen i Sven Lidmans liv ägde rum den 17 mars 1917, då diktaren ur djup ångest och förtvivlan befriades, finnande Gud – och en ljusupplevelse bestämmande återstoden av hans liv. Lidmans livssyn och motivkrets förändrades, fördjupades – framför allt religiöst – märkbar i "Huset med de gamla fröknarna" (1918) och "Såsom genom eld" (1920). 1921 kom Lidman att avsluta sig till pingströrelsen och Lewi Pethrus. Under tiden i pingströrelsen förmärks ett stort antal predikosamlingar, av mörkt trosnit och levande konstnärlig gestalt-

ning präglade. 1948 blev Lidman efter en schism med Lewi Pethrus utesluten ur Filadelfiaförsamlingen.

De sista tolv åren av sitt liv utgav Lidman en mängd skrifter: bl a memoarerna "Gossen i grottan" (1952) m.fl. delar.

Efter brytningen med Filadelfiaförsamlingen tog Lidman åter upp sina predikningar land och rike runt. Sven Lidmans person och utstrålning hade alltid förmått trollbinda. Hans mest ansedda verk, delar av lyriken, "Huset med de gamla fröknarna", memoarerna, den outgivna ålderdomsdagboken bör emellertid ej få tillåtas undantränga talaren/predikanten. Tvivelsutan kan man lugnt påstå att Lidman tillhör de märkligare personligheterna under 1900-talet. Sven Lidman gick ur tiden Stockholm den 14 februari 1960.

Sven Lidman. Reprofoto efter Bonniers arkiv.

Medaljen, 45 mm:s diameter, vikt 52,88 g, silver, präglad med ljusoxideringsmetoden (en mattig, slät yta med små poraktiga, svarta kaviteter) av AB Sporrang, Norrtälje, upplaga 135 exemplar. Medaljen är utförd av ingen mindre än mångsysslaren, akademiledamoten, jazzmusikern, konsthistorikern och chefen för Thielska galleriet i Stockholm, Ulf Linde. Konstnären har med enkla medel – säkert med Lidmans neurotiska dualistiska kluvenhet i tankarna – åstadkommit ett mycket fullödigt konstverk. Åtsidans kraftigt, med avsikt valda, framhävda porighet – en återspeglning av Lidmans komplexa personlighet och starka själsliga kriser – föresvävande psykets fulla upplösning. Över denna resonansbotten lägger konstnären diktarens porträtt, vänster profil, skissartat, nästan stiliserat, inskrivet i ett kors, ändå lätt identifierbart som Sven Lidman: det långa ansiktet, de höga tinningarna, den höga pannan, de markerade ögonbrynsbågarna, glasögonen, den kraftiga näsan, den smått borstiga mustaschen, käkpartiet, pipskägget, etc. Längst ned LIDMAN med versaler.

Vår konstnärs enkla framställning till trots fränhåendes icke betraktaren rika möjligheter till eftertanke. Med några flyktiga handlingar har Linde låtit bildens ikonografiska komponenter symbolisera det dramatiska, allom överskuggande skeendet i Sven Lidmans liv – väckelsen.

Formspråket är här medeltida gotiskt. Mot den ljusa bottenytan – Gud/ljusupplevelsen – manifesterar sig det starkt förenklade, närmast skikt återgivna korset, antytt bara medelst tre skarpslipade nageljärn: Kristi fjättrar på korset. Ett av de vassa nageljärnen, det högra, intränger i Lidmans vänstra tinning, symboliserande sällhet och ljuv smärta, men också spott, spe, smälek och förtvivlan varje sann kristen måste utstå för sin tros skull. Såsom Jesus Kristus en gång i uppgivenhet och förtvivlan en gång anfäktades övermäktig Luciferdjävul av en så ock Lidman segrande över frestare, belackare, bakdantare, hycklare och andra Satans-mörkrens kreatur och till-

bedjare. Frånsidan lik åtsidan, men slät, icke desto mindre den senare avhängig förmedelst orden:

INQUIETVM
COR MEVM
DONEC
REQVIESCAT
IN TE

(Otroligt var mitt hjärta tills det fick ro i dig).

Thom B. Braunerhielm

Ny arkeologmedalj

Fredagen den 6 juni i år avtäcktes vid en ceremoni i det gamla ärevördiga Gustavianum i Uppsala en medaljong över den nyligen avgångne professorn i arkeologi Bertil Almgren. Den har fått en plats bredvid de tre tidigare medaljonger som hänger i biblioteket på arkeologinstitutionen, nämligen Gösta Carells båda medaljonger över Oscar Almgren (far till Bertil Almgren) och Sune Lindqvist och Gunvor Svensson Lundkvists över Mårten Stenberger.

Samtidigt överlämnades till honom ett exemplar i silver av den medalj som vänner och elever till honom låtit prägla. Som framgår av bilden härintill visar åtsidan Bertil Almgrens porträtt, vänstervänt, omgivet av texten BERTIL ALMGREN 1965–1984. I avskärningen under kragen syns konstnärens namn *Eric Ståhl*.

Frånsidan visar en nyckel omgiven av texten ATT SÖKA NYCKELN TILL FORNTIDEN. Till höger om axets infästning i själva

Medaljen överlämnas av Bo Gråslund (till höger). Foto R. Christer Be.

ringen finns tillverkarens signatur: S.

Motivet finns på frånsidan anspelar på titeln på professor Almgrens doktorsavhandling från 1955 *Bronsnycklar och djuornamentik vid övergången från vendetid till vikingatid* (1955). Nyckeln som är avbildad, är av konstnären sammansatt av en dylik, där axet endast till hälften är bevarat och vilken har hittats vid utgrävningar i en brandgrav år 1892 i Bäck i Kånna sn, Småland. Med stöd av förlagor från andra kompletta nycklar har en rekonstruktion gjorts av axet. För den som till äventyrs inte är

helt bekant med ornamentiken från nyckelns tillkomsttid kan upplysas, att motivet i nyckelns ring är en hjort.

Uppdraget att tillverka en medalj över professor Almgren gick ursprungligen till Léo Holmgren, som emellertid på grund av sjukdom inte kunnat fullfölja arbetet. Eric Ståhl, bosatt i Alsike söder om Uppsala, är en konstnär med många intressen – t ex ballongflygning, vilket bla avsatt en plakett till VM i ballongflygning för några år sedan. För närvarande arbetar han med ett flertal internationella uppdrag bla i Paris.

Foto: Bengt A Lundberg, RAÄ-SHMM (medalj bilden)

Tillverkarsignaturen S står för AB Alfred Söderkvist i Horndal. Slutligen kan tilläggas, att av upplagan om 200 bronsmedaljer återstår endast ett 20-tal, vilka kan beställas genom att 150 kr insättes på postgiro 486 26 31-1, Insamlingskonto, Gustavianum, Uppsala.

Harald Nilsson

En framgång

Vid den mycket omskrivna internationella filatelistutställningen STOCKHOLMIA -86, då även Postverket framträdde med sina stora *Posten 350 år* och Sveriges Filatelist Förbund fyllde de 100

och en mängd länder och handlare deltog, hade Kungl Myntkabinetttet och Svenska Numismatiska Föreningen på ett tidigt stadium inbjudits att medverka med en egen exposition.

Detta hade inte varit möjligt om inte dels de två stiftelserna, Gunnar Ekströms och Sven Svenssons, ställt upp med anslag, dels de på bilden härinvid avbildade lagt ner ett stort och hängivet arbete. Så blev också resultatet mycket lyckat. Den genomgående bakgrundsfärgen är blå och huvudtexten på den stora montern i guld. Där visas världens största mynt, 10 daler s m, medaljer från drottning Kristina och Haverkamps stora katalog över hennes samling. Det utgör ett mycket lämpligt anslag, eftersom posten grundades under hennes regering.

I bakgrunden finner vi ett av Lovisa Ulrikas skåp från Drottningholm – sedan 1790-talet i Kungl Myntkabinetttet – från 1700-talets mitt, ett utsökt arbete av stockholmsnickaren Nordin (efter

Hårleman). Montrarna upptas av specialutställningen, vars titel är *Filateli och numismatik*. En liten trycksak i färg och svart-vitt har tryckts – också med stiftelseanslag – med samma titel och delades ut till alla besökare, kostnadsfritt.

Huvudtemat är alltså frimärken med mynt-, medalj- och sedelbilder, bredvid vilka original exponerades. Framärkena kommer ur en svensk privatsamling (varav ca 1/3 kunde visas) och mynten tillhör Kungl Myntkabinetttet. Dessutom visas några tidiga frimärken och deras köpkraft förklaras. En monter upptas av frimärksmynt.

Besökarna var talrika och ödmöna mycket positiva.

LLt

”Run-Janne” hedras

En medalj utges i höst över Sven B. F. Jansson, fd riksantikvarie, mera känd som ”Run-Janne”. Den är av Ernst Nordin, kostar 175:- och erhålls genom att beloppet insätts på postgiro 35 12 10-0, Svenska Arkeologiska Samfunder. Glöm ej ange avsändare!

Kungl Myntkabinetttets och Svenska Numismatiska Föreningens utställning vid Stockholmia -86. De tre bakom verket, räknat från vänster: Ian Wiséhn, Kungl. Myntkabinetttet, Ulf Nordlind, Svenska Numismatiska Föreningen, och arkitekten Jan Kloboucek. Foto Gunnel Jansson, räå.

RECENSIONER

Rättelse

I förra numret hade några beklagliga tryckfel i recensionen av *N.J. Mayhew: Sterling imitations of Edwardian type*. London 1983. 271 s. och 45 plancher. ISBN 0-901405-20-5. The Royal Numismatic Society's special publication No 14, insmugit sig, varför vi återger sista delen härav.

De svenska myntfynden är få och har följande sammansättning:

Landskap	Fynd	Edward-pennies	Imitationer
Dalsland	1	1	-
Gotland	2	5	-
Småland	2	2	1
Västergötland	6	44	15
Öland	1	25	4
Östergötland	2	5	-

Samtliga svenska fynd stammar från 1300-talets början till ca 1360.

En genomgång av fyndmaterialet visar för de nordiska ländernas del följande ursprung för flertalet av de funna imitationerna:

Land	Danmark	Norge	Sverige
Brabant	44	-	3
Cambrai	14	-	1
Chatillon	21	2	1
Flandern	78	-	5
Henegau (Hainaut)	65	-	3
Kuinre (herrska)	45	-	-
Looz	14	-	3
Lothringen	13	-	-
Luxemburg	143	2	-
Namur	23	-	-
Toul	48	-	-

Till belysning av inledningens ord om Englands handelsförbindelser kan nämnas, att Mayhew redovisar 121 engelska och 14 irländska fynd av kontinentala sterlingar.

NUF

Statens kulturråd: Museiperspektiv. 25 artiklar om museerna och samhället. 280 s. Stockholm 1986. ISBN 91-38-09262-X.

Boken är en del av en rapport från kulturrådet, som har regeringens uppdrag att utreda "de centrala museernas uppgifter och ansvar för landets museiväsende". Min första reaktion efter att ha läst boken var: måste det till så många sidor, så många ord för att ge innehåll åt det som Mao Tsetung formade i den

sedermera så berömda frasen: "Låt det förgångna tjäna nuet"? Men mina egna erfarenheter från statligt utredningsarbete svarade: beslutsfattarna är inte nöjda med mindre ordsvall. Mätte - till museernas bästa - det beslut, som en gång kommer, inte bli för magistralt, utan det nu skrivna blott bli de "förarbeten", som så ofta varit vägledande för våra makthavare på olika beslutsnivåer, när det gäller att tolka författningarnas och kungörelsernas ordval.

De 25 artiklarna speglar det mesta - bakåt, nuet, framåt. Lars O Lagerqvist skriver om "museernas framväxt" - en givande rekapitulering. Bidragen i övrigt talar om mer "öppenhet", om daterisering, om kontakter med skola, forskning och folkrörelser, om distribution av museernas utbud genom riksutställningar, olika medier, m m m.

Det är nog ingen tvekan om att Kungl Myntkabinettet - som det nu framträder - för den icke varmt intresserade framstår som en "tråkighetens nekropol" (uttrycket hämtat ur boken). KMK är ju ett museum som nu vänder sig mot en mycket, mycket liten del av vårt folk. Detta bör det ändras på genom publikdragande och intresseskapande åtgärder. Det finns många, lysande formulerade meningar i boken, som bör verka som väckarklocka även för KMK och dess personal. Det är att hoppas, att boken läses av dess personal, ventileras gemensamt och därefter leder fram till nya "tag".

Kultur kostar pengar, ingen tvekan härom, men varför stirra sig blind på effekterna av den statliga "osthyvelsprincipen" i medelsbeviljandet? Min egen personliga synpunkt är den, att KMKs ledning bör ingående diskutera igenom, hur KMKs utåtriktade verksamhet kan vitaliseras, och därefter taga upp problemen med de två stiftelser, som redan nu på olika sätt betjänar numismatiken och därmed även KMK. Om det nya programmet inte kan genomföras av medelsbrist - vilket är troligt med dagens syn på kultur - bör övervägas ändringar i gällande anslagsregler för stiftelserna. En sådan åtgärd kan inte sägas vara till förfång för medlemmarna i SNF, som står bakom Svensson-stiftelsen, utan snarare tvärtom: skänka dem ännu mer tillfredsställelse av deras hobby genom att "deras" museum fånglar besökarna och fångar in dem som vill ansluta sig till föreningen.

En lekmans reaktion inför allt det skrivna blir nog till slut den, att kultur är ett av de områden, där MBL inte

borde höra hemma, så lätt som den skapar "grus i maskineriet".

NUF

NNF-Nytt, Meddelelser fra Norsk Numismatisk Forening Nr 1/1986. Festskrift till Den Kongelige Mynt på Kongsbergs 300-årsjubileum. 85 s.

Tidskriftsnumret, som innehåller tio, väl illustrerade hyllningsartiklar, börjar med J.H. Nordbøs *Mynter og medaljer efter 1905 i H.M. Kongens eie*. Dessa beskrivs och avbildas, med tillägget att kungafamiljen under andra världskrigets ockupation förlorade olika samlarobjekt.

Bjørn R. Rønning avslöjar i *En norsk stempelskjærer ved Mynten i Christiana*, att signaturen IL på vissa avbildade medaljer och specialdalar från 1670-talet skall tydas som Jonas Lunder.

B.F. Brekke berättar om *Kongsbergs første 3 år 1686-87* och sällsyntheter från de årens utpräglingar.

Jørgen Steen Jensen har i *Det kgl. Mont- og Medaillekabinets stempel-samling funnit Fire par medaillestempeler fra Enevoldstidens Mønt på Kongsberg*.

Lars O Lagerqvist redogör i *Medaljen av guld från "Die beständige Liebe"* dels för en medalj, som Daniel Tilas lät Daniel Fehrman präglä av norskt guld från nämnda gruvhåll, och dels för ett par andra präglingar med bergverksanknytning, som Tilas initierade.

Bjørn Deberitz låter oss komma bakom kulisserna med bidraget *Det daglige brød: Om matvarepriser og arbejderlønninger ved Kongsbergs sølvverk 1772-74*.

Harald Salvesen berättar under rubriken *Norsk piaster funnet i Kina* om försäljningen på myntmässan i Hong Kong hösten 1984 av en norsk piaster 1777, präglad för Det Asiatiske Compagnie "til brug ved Handlen på Østen".

Per Lundgren skriver om *Riksbankstegnene 1813-1815* och Per Rui om *Feilpreg på norsk mynt*.

Hyllningarna avslutas av Kolbjørn Skaare med *Den Kgl. Mynts pregkomité* - en fin idé som KMK, KMKV och SNF gemensamt borde föra fram i skrivelse till regeringen. De svenska spåren förskräcka!

NUF

**GYNNA
SNT:S
ANNONSÖRER**

Kungl. Myntkabinettets öppettider

I föregående nummer gavs en felaktig uppgift. Det påstods, att utställningarna skulle vara tillgängliga 12-17 på lördag och söndag i stället för, som under vardagar, 11-16. Detta är felaktigt. Som bekant ligger Kungl. Myntkabinettet i Statens historiska museum, som ansvarar för entré, vakhållning etc. Myntkabinettet kan inte ha separata tider, eftersom det ligger högst upp utan egen entré ("2 trappor över gården"). Och nu har Historiska museet ändrat sig igen. Alltså förblir tiderna tisdag-söndag 11-16, måndag stängt, precis som förut.

Fotnot och tävling (s 174)

Om inte läsaren har den lilla artikeln om *styvern* i SNT:s majnummer från i år (s. 125 f) klart i minnet vill vi erinra om, att 1 styver var = 1 öre s m i koppar, tvåstyvern ovan alltså det ganska ansenliga 2 öre s m, som vägde 28,3 g. Visserligen hade man officiellt gått över till skillingräkning 1777, men dels hade inga sådana mynt slagits, dels räknade nästan alla fortfarande i daler och öre (styver), inte i riksdaler och skilling.

Och så en liten kuggfråga: Hur många slantar svalde han? Glöm inte, att summeringen ovan är gjord i kopparmynt-räkningen, men att styverns valör är angiven i silvermynt-räkningen!

Först öppnade rätta svar honoreras med en bok. Det skall sändas *skriftligt* (ej telefon) under redaktionens adress: Svenska Numismatiska Föreningen, Östermalmsgatan 81, 114 50 Stockholm.

Kungl Myntkabinettet

Utställningar:
Ingång Narvavägen (hörnet
Linnégatan), 2 tr.
Stockholm

På grund av ombyggnadsarbeten under hösten kommer utställningarna att vara begränsat tillgängliga och tidvis helt stängda. Se meddelanden i pressen eller ring vår telefonväxel före ett besök!

Aktuell programinformation:
08-783 94 00

Museet:
Tisdag-fredag 11-16
Lördag-söndag 12-17
Måndag stängt
Besöks tid: tisdag 13-16
ingång Narvavägen
Besöksadress (efter
överenskommelse
om tid per telefon):
Storgatan 41

Postadress: Box 5405,
11484 Stockholm
Tel.: 08-783 94 00

Reffs samling återbördad

För några år sedan berättades i denna tidskrift (1981:6, s 126 och 7, s 149) om stölden 1971 av Norges största privata myntsamling, tillhörig skeppsmäklare Helge Reff, Dröbak, Norge (född 1912). Tjuvarna, som försökt prångla ut ett sällsynt mynt (Frederik III, dukt 1669) hos B. Ahlström Mynthandel i Stockholm, greps efter några månader, så även en hälare, men de vägrade att tala om var samlingen fanns. Alla efterlysningar var förgäves. Det var ett imponerande livsverk som stulits; Reff hade samlat sedan 1920-talet! Bara guld- och silvermynten vägde ca 80 kilogram och höll i de flesta fall kvalitet 01.

Strax före årsskiftet 1985/86 kom en i norska poliskretsar icke okänd person in till Oslo Mynthandel och lade några mynt på disken. Dessa inköptes men personalen fattade misstankar och kontaktade Reff, som till en början inte trodde att det kunde vara hans mynt. Vid nästa försäljning blev han säker; på inrådan av polisen fortsatte man att köpa för att invägga "ägaren" i säkerhet. Efter ca sex månader slog man till, lustigt nog 15 år så när som på 2 veckor efter stölden. Vid husundersökning återfanns större delen av samlingen. Innehavaren hade köpt denna till 20

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Kullagatan 38, Helsingborg
Box 1320, 251 13 Helsingborg
Tel 042-12 25 28
Öppet tisdagar-lördagar

Vi köper och säljer MYNT - SEDLAR - MEDALJER

Värdering av samlingar,
kommissionsuppdrag.
Söker speciellt: Plåtmynt, svenska och
utländska ordnar

Mitt i City

PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör
Drottningg. 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

KÖPER • SÄLJER • BYTER MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel 08/11 08 07

miljoner värderade samling för 100 000 av hälarerna, som i sin tur gett tjuvarna 50 000 (förutom att dessa bakom ryggen på varandra stoppat på sig några exemplar, bla dukaten som utbjöds i Stockholm)! Vål avslöjad blev den skäggen mera hjälpsam och plockade fram ytterligare mynt under fönsterbrädor m.m. som polisen missat.

En del mynt har Reff nu lämnat in till försäljning hos Oslo Mynthandel AS, vars vackra katalog utkom omkring 1 september (auksjon nr 17, 4-5 oktober 1986, pris NOK 40, beställes under adress Kongens gate 31, N-0101 Oslo 1, tel 02/41 60 78). De mynt som kommer ur Reffs samling är de markerade H. R. i katalogen. Bland de många dyrgripar märks just den dukat som "fällde" tjuvarna för 15 år sedan; den är slagen i Kongsberg 1669 (Hede 6, Schou 4, NM 5) och i kvalitet 01. Värderingen är 250 000 NOK! Sådana mynt bör en klok tjuv inte lägga sig till med. Som vanligt är alla rara exemplars historia klarlagd. Auktionen är Oslo Mynthandels hittills förnämsta och en av de utskottaste i Norden i modern tid.

Reffs svenska mynt, varibland märks hertig Karl, daler 1597 och Karl XI:s riksdaler 1676, säljs nu i oktober på Ahlströms i Stockholm.

BA./LLI

Axel O. Larsson

Den 21 maj förlorade SNF och numismatiken en originell personlighet, då före bergsprängaren Axel O. Larsson efter en längre tids sjuklighet gick ur tiden. Sedan föregående år hade han lämnat Stockholm och återvänt till sin fädernesbygd i Alva (Hemse) på Gotland, där han bodde på Enge Gård.

Axel O. hörde till de självlärda; efter sedvanlig folkskola hade han genast börjat arbeta, först i hemtrakten och med tiden på fastlandet. Han lär ha varit en skicklig yrkesman. Ehuru länge bosatt i Stockholm – de senaste decennierna i enrummare på Gotlands-gatan, var annars? – förblev han hela sitt liv en trogen gute med starka intressen för sin ö, där han tillbringade sin mesta lediga tid. Om han kom i affekt (och det hände inte så sällan) var nog "stockholmare" ett av hans värsta skällord.

Hans intressen var omfattande och mångahanda. Politiskt var han gammalkommunist och kände sig närmast stolt över att betecknas som stalinist. Andligt var han övertygad ateist och skaffade sig med tiden ett betydande, antireligiöst bibliotek. Härtill kom två stora livsintressen: arkeologi, givetvis gotländsk, samt numismatik, den senare hobbyn universell. Han deltog i utgrävningar på hemön och publicerade sig på senare år, framför allt i favoritämnet "svärdsliplingsstenar", där han kom i livlig dispyt (ett starkare ord vore kanske på sin plats) med en släkting, som har en mera astronomisk tolkning av deras uppkomst.

Här skall vi dock främst tala om Axel O. som numismatiker. Som samlare blev han medlem i Nordstjärnan och var aktiv i dess stockholmssektion, även som flitig föreläsare. Han erhöll också deras högsta utmärkelse. Först 1962 inträdde han i Svenska Numismatiska Föreningen – måhända misstänksam mot "stockholmarna" i styrelsen hade han dröjt med detta steg – och blev en flitig gäst på såväl auktioner som föredrag. Alla habituéer minns med vilken envishet han höll fast vid ett objekt som behövdes i hans samling

– en romersk kejsare, en kalif, en "kines" – och med vilken min han ibland måste erkänna sig besegrad! Han måste ju ta av sin pension, som han ofta påpekade, för att kunna betala sina inrop. Med tiden kom Axel O. även att föreläsa (med vackra, egna färgbilder) i SNF och lämna bidrag till vår tidskrift.

Sina samlingar katalogiserade Axel O. ytterst omsorgsfullt och kompetent. Vissa specialiteter hade han: antiken, numismatisk kuriosa, Kina, kalifatet och givetvis Gotland. Han var – fram till sin definitiva återflyttning till Alva – en flitig gäst på Kungl Myntkabinetets tisdagsmottagningar, och då gällde det främst orientaliska mynt, vilka som bekant är ganska svåra att bestämma för en amatör. Han hade god kännedom om mynt ur gotländska skatter som kommit "på avvägar" och lät CNS-specialisterna (dvs de som publicerar de vikingatida fynden) ta del av allt han kommit över, varför han också är nämnd i de utkomna gotlandsvolymer-na.

Två gånger deltog han med utställningar hos oss, vid SNF:s 100-årsjubileum 1973 och vid "Myntets dag" 1981. Förstnämnda gång blev han prisbelönad (se Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1973, s 205) för sin kinesiska samling. Vid sistnämnda tillfälle presenterade han ett övermått av numismatisk kuriosa.

Vid årsmötet 1983 tilldelades Axel O. SNF:s Brennermedalj, en utmärkelse som glädde honom mycket. Några veckor senare mötte jag honom på buss 42, bärande medaljen – han var på väg för att föreläsa i en pensionärsförening.

Ett mera materialistiskt intresse hos Axel O. ledde till en avsevärd korpu-lens (inte minst älskade han gräddtår-tor) och därav följande åkommor. De sista åren plågades han av cirkulations-rubbningar men gav ändå inte tappat. När han förra året, något nedbantad, återvände till sin hemö hade man hop-pats att han skulle förunnas några år med sina älskade samlingar. Så blev inte fallet. Vi hyllar minnet av den självlärde samlaren och folkbildaren Axel O. Larsson.

LLT

Karl Skårman

När sommaren stod i sitt vackraste flor kom meddelandet om Karl Skårmans bortgång. Hos oss samlarvänner läm-nar han ett ljus minne.

Kalle var under sin levnad mycket aktiv. Redan tidigt intresserade han sig för idrott och arbetade bl a som sport-journalist och reporter vid Göteborgs-Posten, där han var vid sin pensionering var avdelningsföreståndare. Han var en av grundarna till RIK i Göteborg och blev dess hedersordförande.

Sitt intresse för numismatik fick han av den legendariske kriminalöverkon-stapeln Bernhard Olofsson, som tog med honom till en av de första sam-mankomsterna i den dåvarande loka-lavdelningen i Göteborg av Svenska Numismatiska Föreningen. Redan 1946 blev han dess sekreterare – en syssla som han skötte ända fram till 1968. Föreningen i Göteborg hade då blivit självständig och antagit namnet Göteborgs Numismatiska Förening.

Karl Skårmans insatser för GNF kan inte nog värderas. Det var han som stod för kontinuiteten inom styrelsen och fick utföra den tyngsta arbetsupp-giften under ett par årtionden.

Genom sitt brinnande intresse och generösa sätt fick han många vänner bland samlare, handlare och muse-ifyolk. För sina stora insatser för GNF hedrades han 1968 med föreningens förtjänstmedalj och han hann även att få SNF:s guldnål för fyrtioårigt med-lemskap.

Kalle samlade svenska mynt, speciellt kopparmynt. Vi minns honom kanske dock mest som den store pol-lettsamlaren. Vi kan ännu ta del av hans kunnande på detta område i GNF:s Småskrifter Nr 4 *Polletter* samt i Nr 11 *Polletter från ångslupsbolagen i Göteborg* och Nr 14 *Trafikpolletter från hamnarna i Göteborg, Kungälv och Marstrand*, där han medverkade. Han har dessutom skrivit ett flertal arti-klar med numismatisk anknytning i lokalpressen.

Samlarvänner i hela landet sörjer en avhållen vän.

Rolf Sandström

Miles von Wachenfelt 1887–1986

Lantbruksrådet Miles von Wachenfelt avled under våren. Han skulle ha fyllt 99 år i slutet av juni och var Svenska Numismatiska Föreningens till lev-nadsåren äldste medlem.

Wachenfelt var född i Göteborg; modern tillhörde friherrliga ätten Fleet-wood och från denna sida fick han sitt engelska, hos oss ovanliga förnamn.

Efter utbildning vid Alnarps lantbruksskoleinstitut 1905–07 kom han till Stockholm, där han bl.a. tjänstgjorde i folkhushållningskommissionen under första världskriget och därefter i jordbruksdepartementet. Redan 1922 förflyttades han till London som lantbrukskonsult och här skulle hela hans fortsatta karriär fram till pensioneringen utspela sig. 1928 fick han titeln lantbruksråd – på livstid – och året innan hade han utnämnts till lantbruksattaché vid de svenska beskickningarna i London, Dublin och Haag med stationering vid förstnämnda. Här kom han att göra betydande insatser, varom han berättat i sina minnen (1978).

Ett otal uppdrag och hederstitlar – bl.a. ledamot av Royal Agricultural Society – tillföll honom och han var dessutom aktiv vid den svenska församlingen i London samt agerade ofta som en slags "extra kulturattaché". Under kriget var han chef för vår beskicknings skyddsavdelning, dvs han tillvarog som representant för det neutrala Sverige vissa krigförande staters intressen. Hans namn påträffas ofta i memoarer från denna tid. När Gunnar Hägglöf 1944 skulle presentera sina kreditivbrev som minister vid holländska exilregeringen i London fick han veta, att drottning Wilhelmina höll mycket på formaliteterna och stadslade därför Wachenfelt som "legationsråd för en dag" – denne iförde sig sin vackra uniform och prydde sitt bröst med de många ordnar som under åren regnat över honom. Sedan Hägglöf fått gå igenom svenska kungahusets medlemmars hälsotillstånd med drottningen, underhöll hon sig med det tillfälliga legationsrådet vars egentliga område hon kände till – de talade utförligt om det svenska inmalningstvänet!

Det var under sina Londonår Wachenfelt blev samlare på allvar, men inte bara för egen del. Äldre svenskt och nordiskt silver hade inte någon större avsättning, inte heller mynt och medaljer; en insiktsfull köpare gjorde ofta stora fynd. Han blev något av ett ombud för svenska museer och det han inte kunde förvärva åt dem, köpte han själv. Inte minst gällde detta de numismatiska objekten under kristiden. 1942 blev han medlem i SNF.

Efter återkomsten till Sverige som pensionär höll han kontakt med såväl Kungl. Myntkabinetet som SNF; vår dåtida auktionsförrättare, Georg de Laval, var gift med en släkting till Miles. På senare år skrev han också en del uppsatser inom kulturhistoria och konsthantverk samt ägnade sig åt såväl kyrklig verksamhet som sällskapslivet. Han avyttrade för några år sedan på ett antal SNF-auktioner sina numismatiska samlingar och blev ganska förvånad över vad som betalades för t ex

hans Karl XI-ducats. Så sent som 1983 gav han ut ett vackert arbete, *Gammelt svenskt og nordiskt silver återbördat från England av Miles von Wachenfelt samt några av hans släktklyder*. (Nordiska Museets förlag med förord av dess styresman, kort biografi över Wachenfelt av Bo Gyllensvärd samt katalogbearbetning av Margareta Cramér). Han deltog 1984 i SNF:s årsmöte med efterföljande supé och erhöll därvid guldnålen för 40-årigt medlemskap.

LLt

Beatrice Ringborg in memoriam

Numismatiska institutionen och Kungl. myntkabinetet har drabbats av en stor förlust. Efter en längre tids sjukdom avled Beatrice Ringborg i Washington den 31 juli, endast 36 år gammal.

När Beatrice Ringborg anställdes som assistent och senare amanuens vid Gunnar Ekströms professor i numismatik och penninghistoria hösten 1979 både talade och skrev hon så gott som helfri svenska, trots att hon bara vistats något år i landet. Hon ägde en sällsynt språkbegåvning med engelska, holländska och franska som huvudspråk. Beatrice var med om att bygga upp vad som nu kallas Numismatiska institutionen, även rent bokstavigt. När hon började sitt arbete var lokalerna på Sandhamnsgatan ännu nästan omöblade. Beatrices språkkunskaper, snabba uppfattning och kulturhistoriska allmänbildning – i förening med stor skicklighet i maskinskrivning – gjorde henne till en idealisk medarbetare inom det komplicerade och mångskiftande numismatiska ämnesområdet. Sina största insatser gjorde hon inom de båda projekten *Mynt från vikingatiden funna i Sverige* och *Sveriges mynthistoria, landskapsinventeringen*. Utan tillgång till en sådan kapacitet som Beatrice hade jag knappast vågat starta det sistnämnda projektet.

Bland Beatrices arbetsinsatser vill jag särskilt nämna utskriften av heloriginalen till *CNS 1.4* och till *Myntfynd från Östergötland*. Hon översatte en rad vetenskapliga artiklar till engelska, bl.a. för NNA 1982. Hon åtog sig även rent numismatiska arbetsuppgifter. De 98 bysantiska Konstantin IX-mynten i det kända Oxarvefyndet är stampbestämda av Beatrice och resultatet kommer att ingå i ett arbete om bysantiska mynt i svenska vikingatidsfynd. Hon intresserade sig för engelska myntmästarnamn, naturligt med tanke på hennes engelska ursprung. I rationaliserings syfte hade jag planerat att från *CNS 1.4* inte närmare redovisa myntmästarnamnen i *CNS*-seriens index. Delvis på grund av Beatrices argumentering fick index över engelska mynt behålla sin utförliga form, vilket jag nu är tacksam för.

Beatrice Brimicombe föddes i Gosforth i England och flyttade i tioårsåldern till Nederländerna där hon tog studenten och genomgick sekreterarutbildning. 1971 kom hon till Paris och blev anställd vid Nederländska institutets konstsamling. 1973–75 studerade hon konsthistoria vid École du Louvre och fortsatte sedan sitt arbete vid Nederländska institutet. Hon deltog i institutets omfattande utställningsverksamhet samt ansvarade för samlingen av konstnärsbrev och för det fotografiska arkivet. 1978 flyttade Beatrice till Sverige i samband med sitt giftermål med departementsrådet vid industridepartementet Mats Ringborg. Sedan hösten 1984 var hon tjänstledig för att tillsammans med sina tre barn följa sin man till hans nya arbete som ambassadråd vid svenska ambassaden i Washington.

Med en beundransvärd plikt känsla och uthållighet skötte Beatrice både sitt arbete och sitt stora hushåll. I sitt sätt att vara visade hon den gammaldags artighet och hänsyn som ännu förekommer på kontinenten och som i så hög grad underlättar det dagliga arbetet. Men vad tänkte denna främmande fågel, van vid större förhållanden, om den så starkt specialiserade verksamheten vid den lilla institutionen på Sandhamnsgatan? Jag tror att hon tilltalades av det numismatiska forskningsmaterialets stora möjligheter i statistisk och matematisk riktning. Om Beatrice fått leva hade hon kunnat göra en viktig insats på detta fält. Samtidigt förstod jag att hennes största intresse fanns kvar inom det konsthistoriska och konstnärliga området, i samlingarna vid Institut Néerlandais i Paris.

Vänner och arbetskamrater vid Kungl. myntkabinetet och Numismatiska institutionen minns Beatrice Ringborg med saknad och tacksamhet.

Brita Malmer

Myntsamlingen hos Royal Mint

Trots att det i England har präglats mynt i över 2000 år har det inte förrän under senare århundraden varit brukligt att behålla provexemplar av de mynt som framställts. Myntstampar från mitten av 1600-talet och framåt finns dock bevarade. Dessa förvarades länge i Londons Tower men kom under början av 1800-talet att ingå i det nyskapade Mint Museum. Grundaren av museet, som var färdigt 1816, var direktören vid Royal Mint William Wellesley Pole. Han ville skapa en referenssamling som samtidigt kunde ge konstnärliga impulser för den fortsatta verksamheten. Enligt Pole skulle exemplar av varje mynt och medalj som präglats vid Royal Mint sparas. Även verktygen ansågs vara värda att bevaras inför framtiden. I liggare skulle alla uppgifter kring präglingarna uppskrivas, som tex konstnärnsnamn, gravörer, övriga anställda mm. Resultatet blev till en början en samling som var rik på stampar och verktyg men utan mynt. Räddningen kom redan 1818 med en gåva från den kände botanisten Sir Joseph Banks. Han hade sedan 1787 varit medlem i *The Committee on Coins* som skapats för att komma till rätta med den svåra situation som landets betalningsmedel då hamnat i. Som en hjälp i sitt kommittéarbete byggde Banks upp en större privat mynt- och medaljsamling med tillhörande numismatiskt bibliotek. Ett år senare, 1819, skänktes även hans systemsamling till museet.

Idag finns det ca 30 000 mynt och medaljer i samlingen som i dagarna kommer att överlämnas till British Museum som en permanent deposition. Samlingen publicerades i två volymer i början av 1900-talet, men trots detta pågår för närvarande ett arbete att i ett dussintal volymer mer utförligt beskriva den.

Källa: J. Pearson Andrew, *The Royal Mint Story*, Coin News, september 1982.

Ian Wiséhn

FÖRENINGAR

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) på Västanfors Industriars matsal kl 19.00.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB. Datum ej meddelat.

MYNTKLUBBEN GOTEN, Visby. Möten på Solhem 30/10, på Slite Hotel 27/11. Övriga upplysningar: John Hildingsson, tel 0498/157 24.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING. Mötesdagar: 13/10, 10/11 (års-möte), 8/12. Lokal: Traktören, Köpmansgatan 20, 6 bg. Tid: 19.00. Antiksektionen: Lokal Schackspelets Hus, Haga Kyrkogatan 3, kl 18.30–21.00. Upplysningar: tel 031/17 79 70 (Bo Nordell) under dagtid, ej helger eller lörd/sönd.

HALMSTADS MYNTKLUBB. Lokal: Klarasalen, Fredsgatan, i Biblioteket, Halmstad. Övriga upplysningar: N-E Ericsson, tel 035/12 96 76. Datum ej meddelat.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal 9/10, 13/11, 11/12. Upplysningar: Evert Olofsson 0413/221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar: tel 0485/312 81, 080/115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150/210 45 el 151 00.

KLARÄLVDALENS MYNTSAMLARE har möte den 26/10 kl 16 och 23/11 kl 13 på Rådastrand. Auktioner, föredrag osv. Upplysningar: 0563/407 25.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på Hemgården, Norrtullsgatan 9, Kristianstad, kl 18.30 den 17/10, 21/11, 12/12. Listor och upplysningar gm Ingvar Nilsson 044/713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möten kl 19.15 den 8/10, 5/11, 3/12. Lokal: Utbildningshuset Studentlitteratur, Åkergränd 1. Upplysningar: tel 046/12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155/134 29, 671 54, 128 41.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Mötesdag hösten 1986 är 16/9, 21/10, 18/11 och 16/12. Beställ lista på tel 011/12 50 12.

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND håller månadsmöte med auktion i lokalen Borgen i Helsingborg. Datum ej meddelat.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på restaurang Terassa, Rådhusgatan 23, Nässjö den 28/10, 25/11. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00–09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910/ 186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB håller möten i Hemgården, Kungsbacksvägen 11, Gävle. Uppl: 026/18 37 64. Datum ej meddelat

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, Skövde, har möten med auktion på restaurang Postiljonen den 12/10, 9/11, 7/12. Upplysningar tel 0500/808 50 (Thord Lund).

SKILLING BANCO NUMISMATISKA FÖRENING, Linköping. Lokal: Huvudbiblioteket, Lindblomsrummet, Hunnebergsgatan 8, Linköping. Upplysningar: tel 013/13 69 87. Datum ej meddelat.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING, Malmö. Ny mötesadress IOGT, Kungsgatan 16 A. Möten 30/10 och 27/11. Klubblokalen Kungsgatan 38 A. Malmö håller öppet varje tisdag kl 19–21 under september–maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl 18.30 i Rembostugan, Hedemora. Upplysningar: tel 0226/562 78.

TRELLEBORGS MYNTSAMLARKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Söderslättis Sparbanks samlingshall, C B Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotteri mm. Upplysningar: tel 0410/345 44.

TÄLJE MYNTKLUBB. Södertälje har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna kl 19.00 den 9/10, 13/11. Upplysningar: tel 0755/619 38 eller 313 14.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA sammanträder på Skandia, Drottninggatan 1 A. Upplysningar: 018/11 5000, 21/10 (auktion), 11/11 (föredrag), 9/12 (julfest med föredrag; datum med reservation för ev ändring).

WESTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten kl 19. Lokal: Tingshusgatan 2, Ludvika. Datum ej meddelat.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på IOGT-lokalen, Kullgatan 34, Vetlanda kl 19.15 den 31/10, 28/11. Upplysningar: tel 0383/158 35 kl 07.00–09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar: tel: 0345/112 95. Lokal: Finnvedens Sparbank (källarlokalen).

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö. Datum ej meddelat.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på Jakobsbergsgatan 13 A kl 19.00 första onsdag i månaden sept–dec. Närvaroloteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021/13 9494 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion Järntorgsgatan 3. Upplysningar: tel 019/13 52 13, 29/10, 26/11.

Myntvariant 1986

Som vi redan meddelat vid ett par tillfällen skedde Myntverkets omvandling till ett statligt bolag den 1 juli i år. Man svarar numera "Tumba bruk, Myntverket" i telefonväxeln, eftersom AB Tumba Bruk är huvudman (och i sin tur helägt av Riksbanken). Befattningen som myntdirektör finns ej längre. Benkt Ulvfot har frånträtt sin tjänst. Platschef i Eskilstuna är Sven-Erik Nilsson, som tidigare var avdelningsdirektör vid Myntverket.

I och med att Ulvfot avgått kommer, allteftersom nya stammar tillverkas, hans märke – med uråldriga traditioner bakom sig – att försvinna. Det utgjordes som bekant av bokstaven U. Det skall nu ersättas med bokstaven D, vilket syftar på riksbankschefen Bengt Dennis.

Under 1986 kommer detta, enligt vad AB Myntverket meddelar, endast att ske beträffande valören 10 öre, på vilken det som bekant råder brist. Vi får alltså en 10-öring 1986 med två varianter: U och D. En dansk insändare återges på s 178 – den anknyter till detta!

LLI

Frågespalten

återkommer i nästa nummer!

AUKTIONER

Den förnämliga auktionen i Oslo med delar av Reffs samling är behandlad på annan plats i detta nummer (s. 183).

Ahlströms traditionella höstauktion äger rum 25–26 oktober. Bland intressanta mynt kan nämnas en tidig engelsk penny från Mercia, skandinaviska efterpräglingar (troligen Sigtuna), tre brakteater från Knut Eriksson, en mycket vacker örtug 1478 och en mera nött 1/2 örtug.

Från nyare tid märks tre Svartsjödalar, dalern 1559 samt en Västerås-mark 1539 med bevarad stämpelglans, som dessutom är en variant som saknas hos Appelgren; hertigarnas blodsklippning 1568 i valörerna 8 och 4 mark bör inte förbigås, ej heller Johan III:s 3 mark 1590 i hög kvalitet för denna valör. Sigismunds daler 1594 kan nämnas, liksom hertig Karls 1597 (tyvärr varit infattad) och 6 mark 1609 i guld. Gustav II Adolfs 1-mark 1616 är ytterst sällsynt, kanske ännu mer än kusinen hertig Johans daler 1617 som också är med.

Bland besittningsmynten kan vi räkna upp Weimar-reichstalern 1631 samt Stralsunds-talern 1657, den senare känd i två försäljningar sedan 1898, och Riga, 10 dukat 1660, något av auktionens pärla; pommerska dubbeldukaten 1696 är ej heller vanlig! Bland modernare mynt återfinns ett av 1800-talets sällsyntaste, nämligen 1/2 riksdaler specie 1838, enda i privat ägo!

Begränsat utrymme gör att vi måste sluta här och endast nämner den svenska delen. Några uppgifter om övriga auktioner (se listan invid) har inte inkommit i pressläggningens sista minut!

AUKTIONER

SVENSKA

Oktober

24 AB Stockholms Auktionsverk
25–26 B. Ahlström Mynthandel AB

November

20 AB Stockholms Auktionsverk

December

1–2 Svenska Numismatiska Föreningen

UTLÄNDSKA

Oktober

1 Osnabrück, Künker
6 Zürich, Spink
7–9 München, Aufhäuser
8–9 London, Spink
11 Helsingfors, Holmasto
13–14 Zürich, Bank Leu
15–17 Zürich, Spink
18 Nürnberg, Frank
20–21 Basel, Münzen und Medaillen AG
21–23 Köln, Schulten & Co.
23–25 Hamburg, Emporium
25–26 Stockholm, Ahlström
27–28 München, Partin Bank
29–31 Köln, Münz-Zentrum

November

3–4 München, Gießener Münzhandlung
5–7 Frankfurt, Peus Nachf.
8 Nürnberg, Gradl & Hinterland
10–12 Köln, Kölner Münzkabinett
10–12 Amsterdam, Schulman
12–13 Luzern, Hess
14–15 Monaco, Vinchon
17–18 Hamburg, Tietjen
18–19 Paris, Bourgey
19–20 London, Spink
20–21 Zürich, Sternberg
24–25 München, Lanz
26–28 München, Hirsch Nachf.

December

1–2 Wien, Dorotheum
1–3 Utrecht, van der Dussen
3–5 Essen, Schenk-Behrens
11–13 Mannheim, KPM

MÄSSOR

SVENSKA

2–4/10 Antikmässan i Norrköping
23–26/10 Antikmässan i Borås

AUKTION 33

25-26 oktober 1986, Operakällaren, Stockholm

Den rikt illustrerade katalogen erhålles enklast mot
instättande av 50:- på postgiro 3003-1.

Prenumeration 75:- för auktionskataloger och listor.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Kungsgatan 28-30
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
tel. 08/1402 20, 10 10 10

